

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav sociálních studií

Využití „filosofické praxe“ jako alternativní metody pomoci v sociálně-pedagogickém poradenství

Bakalářská práce

Autor: Klára Dostálková
Studijní program: B 7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální patologie a prevence
Vedoucí práce: PhDr. Jiří Kučírek, Ph.D.
Oponent práce: Mgr. Petr Macek, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Klára Dostálková

Studium: P20P0504

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální patologie a prevence

Název bakalářské práce: **Využití "filosofické praxe" jako alternativní metody pomoci v sociálně-pedagogickém poradenství**

Název bakalářské práce: Using "Philosophical Practice" as an Alternative Helping Method in Social-pedagogy Counseling
AJ:

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce pojednává o využití "Filosofie praxe" v rámci poradenství. Přímá aplikace filosofie do poradenské praxe nabízí nové metody a způsoby přístupu k lidem, kteří vyhledají odbornou konzultaci k řešení existenciálních otázek nespádajících do přímé kompetence oblasti psychologie a psychiatrie. Jde o oblasti řešení životní, existenciální situovanosti u osob zabývajících se smyslem, orientací ve svém dalším životě. Cílem práce je nastínit nové možnosti v poradenství jevící se jako efektivní a mající preventivní význam v oblasti sociálního chování. Praktická část zkoumá situaci v českém poradenství v souvislosti s výskytem řešení existenciálních otázek klientů.

DANEK, Ján. *Úvod do filozofie výchovy*. Praha: Univerzita Jana Amosa Komenského, 2011. ISBN 978-80-7452-011-2.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-859-3179-6.

MARINOFF, Lou. *Philosophical Practice*. San Diego: Academic Press, 2002. ISBN 9780124715554.

RAABE, Peter B. *Issues in Philosophical Counseling*. Westport, Conn: Greenwood Publishing Group, 2002. ISBN 9780275976675.

RÁDL, Emanuel. *Útěcha z filosofie*. Praha: Svoboda, 1994. ISBN 80-205-0399-4.

Zadávací pracoviště: Ústav sociálních studií,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Jiří Kučírek, Ph.D.

Oponent: Mgr. Petr Macek, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 1.2.2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci Využití „filosofické praxe“ jako alternativní metody pomoci v sociálně-pedagogickém poradenství vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

Hradec Králové, 27. 4. 2024

Klára Dostálková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce PhDr. Jiřímu Kučírkovi, Ph.D., za odborné vedení, vstřícný přístup a podnětným myšlenkám během tvorby práce. Dále mé velké poděkování patří všem informantům, kteří participovali na výzkumném šetření, vyjádřili se k nelehkým tématům a sdíleli své postoje a myšlenky ohledně zkoumaného tématu.

Anotace

DOSTÁLKOVÁ, Klára. *Využití „filosofické praxe“ jako alternativní metody pomoci v sociálně-pedagogickém poradenství*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2024. 51 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá tématem filosofického poradenství jako nové metody pomoci v oblasti péče o klienty. Teoretická část vychází z cizojazyčných odborných článků a představuje hlavní témata a koncepce stále se rozvíjející oblasti filosofického poradenství. Hledá jeho vztah a postavení vůči příbuzným oborům, zejm. poradenství, psychologii a psychoterapii. Na závěr představuje aktuální témata, otázky v oboru a jejich neobjasněnost. A nabízí/poskytuje prostor pro další zodpovídání a hledání svébytného postavení filosofického poradenství. Praktická část zkoumá prostředí české poradenské a psychotherapeutické činnosti v kontextu existenciálních přesahů u témat klientů. Zjišťuje postoje a názory odborných pracovníků a hledá odpověď na relevantnost vzniku institutu filosofického poradenství v České republice v rámci systému péče o klienty. Práce tak předkládá nové možnosti práce s klienty zakotvené ve filosofii se záměrem nikoli kritizovat stávající systém péče, ale za účelem jej doplnit a rozšířit.

Klíčová slova: existenciální otázky, filosofie, poradenství, psychologie

Annotation

DOSTÁLKOVÁ, Klára. *Using "Philosophical Practice" as an Alternative Helping Method in Social-pedagogy Counseling*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2024. 51 pp. Bachelor Thesis.

The bachelor thesis focuses on the topic of philosophical counselling as a new method of help in the field of client care. The theoretical part is based on foreign language articles and presents the main themes and concepts of the still developing field of philosophical counselling. It explores the relation and position of philosophical counselling to related disciplines, especially counselling, psychology and psychotherapy. In the conclusion the work presents the themes and questions in the field of philosophical counselling and current lack of clarity in them. And offers space for further answers and search for distinctive position of the philosophical counselling. The practical part explores the Czech environment of counselling and psychotherapy in the context of the existential overlaps of clients' issues. It identifies the perspectives and opinions of professionals and seeks to answer the relevance of the emergence of the institute of philosophical counselling in the Czech environment within the system of client care. Thus, the thesis presents new possibilities of working with clients embedded in philosophy with the intention not to criticize the existing system of care, but to complement and expand it.

Keywords: existential issues, philosophy, counselling, psychology

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, disertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum: .....

Podpis studenta: .....

Obsah

Úvod.....	9
1 Krystalizace a doména filosofického poradenství	11
1.1 Kritické myšlení	13
1.2 Sokratovská perspektiva.....	14
1.3 Světonázor a empatie	16
2 Vztah filosofie, psychologie a psychiatrie.....	17
2.1 Filosofie jako alternativa k psychoterapii	20
2.2 Terapeutická povaha filosofického poradenství.....	21
2.3 Kritické myšlení nebo kontemplace	22
3 Vztah filosofie poradenství	24
4 Aktuální témata ve filosofickém poradenství	26
5 Kvalitativní výzkumné šetření	29
5.1 Výzkumný problém a cíl	29
5.2 Strategie sběru dat a popis výzkumného souboru	30
5.3 Analýza a interpretace dat	32
5.4 Shrnutí výzkumného šetření	45
Závěr.....	48
Seznam použitých zdrojů.....	50
Přílohy	52

Úvod

Cílem práce je představení nové a aktuální metody pomoci v poradenství zakotvené přímo ve filosofii. Filosofie se zde stává hlavním mluvčím, není transformována do dalších metod jiných (ač příbuzných) oborů. Filosofické poradenství (tj. filosofická praxe, dále jen f. p.) by tak mohlo v českém prostředí doplnit systém péče o klienty vyhledávající psychologickou či jinou podpůrnou pomoc. Takové rozšíření možností péče by odpovídalo současným mezioborovým a multidimenzionálním tendencím ve vědě i v praxi. Existenciální otázky jsou přirozenou součástí lidské existence a pobývání na světě. Je otázkou, jak jsou čitelné v poradenské a psychoterapeutické praxi, které primárně z filosofie vychází, ale otevřeně s filosofickými koncepcemi nepracují. Mohou pak takové metody efektivně pracovat s existenciálními přesahy u témat klientů? Mohou se odborníci z poradenské a psychoterapeutické praxe cítit méně kompetentně v případě existenciálních a filosofických témat klientů? Institucionalizované poradenství v současné době existuje ve Spolkové republice Německo, v Nizozemí, v Norsku, ve Spojeném království, v USA, v Kanadě a v Izraeli. V českém prostředí je tento přístup stále nový, až neznámý, ačkoliv došlo k jeho popularizaci i díky významným pracím manželů Šulavíkových ze Slovenské republiky.

Teoretická část je uvedena vzhledem do vývoje a krystalizace filosofického poradenství a jeho hlavní domény. Jsou zde představena hlavní témata a koncepce se kterými se ve f. p. pracuje, čím jsou specifické, na co se odkazují a jak mohou pružně reagovat na požadavky doby a tím být pro klienty stále aktuální. Poté se práce zaměřuje na postavení f. p. vůči psychologii, psychoterapii a poradenství, které není jednoznačné a mělo by být nadále předmětem odborných diskusí. Konec teoretické části je věnován tématům a oblastem, které se řeší na poli f. p. Současně prezentuje schopnost f. p. poskytnout bezpečný prostor pro řešení etických dilemat, hledání identity, postavení sebe samého ve společnosti atp. Praktická část se věnuje zkoumání poradenského a psychoterapeutického prostředí v kontextu výskytu existenciálních témat přesahujících pole působnosti dané instituce či odborného pracovníka. Na základě jejich výpovědí se tak zjišťuje relevantnost f. p. v českém prostředí. V rámci výzkumného šetření byla použita kvalitativní metoda formou dotazníku s otevřenými otázkami.

Práce vychází zejména z odborných cizojazyčných článků, jelikož v českém prostředí dosud nebyla vydána žádná publikace ani článek, který by konkrétně pojednával

o f. p. jako takovém. Současně však f. p. představuje tak novou oblast, že jsou články mnohem relevantnější z hlediska aktuálnosti.

Motivací autorky pro výběr tohoto tématu bylo vnímání postavení společnosti vůči filosofii jako něčemu archaickému a neaktuálnímu, co může existovat jen abstraktně, ale s žitým životem to má málo společného. Mrzí ji, že se filosofie v průběhu času odsunula na vedlejší kolej, ačkoliv z ní vycházejí téměř všechny vědní obory a některé přímo vycházejí z koncepcí filosofických škol. Zároveň jí připadá, že v některých situacích při intervencích dochází k psychologizaci tématu, protože „neexistují“ jiné nástroje k vypořádání se s těmito tématy. Ačkoliv přesahují jedince a nejsou pouze těžkostmi individua – mohou tedy odrážet situaci populační, reflektovat situace týkající se světa a pátrání po jeho logice a smyslu – řeší se na úrovni individuální. Autorka se až domnívá, že některé věci posouváme tam, kde by nemusely být, pouze kvůli zavedeným myšlenkovým procesům. Vytváříme tak problémy, nemoci a klienty, ačkoliv sami klienti si za svými názory stojí, jen se aktuálně ve světě cítí „pouze“ zmateně, nejistě. Autorka si pokládala otázku, jak by vypadal svět, kdybychom neměli část vědních oborů, které máme nyní, ale zásadní postavení by měla filosofie. Tyto iluze ji dovedly k uvažování nad filosofií jako nad jedním z oborů v prostředí poradenském. Byla by ráda, kdyby se téma f. p. dostalo do odborných diskusí, debat a proběhly procesy, ve kterých f. p. buď obstojí jako relevantní, nebo bude podníceno k dalšímu zkoumání a hledání jeho obhajitelného postavení.

1 Krystalizace a doména filosofického poradenství

Situace ve světě v 80. letech 20. století byla taková, že titul z filosofie nebyl brán jako uplatnitelný na trhu práce mimo akademickou půdu. Filozofové si buď dodělali další titul (z medicíny, práv), jiní pracovali jako obchodní manažeři, počítačová asistenti, novináři, doktoři či právníci a definovali se spíš těmito profesemi než samotnou filosofií.

V 90. letech začaly vznikat v USA instituce (NPCA, ASPCP, APA¹), které si kladly za cíl vytvořit prostor pro filozofy, ve kterém by mohli uplatňovat filosofii v praxi, tj. nemuseli by být vedle filozofů obchodními manažery apod. Už od počátku vzniku NPCA byl zaznamenán významný zájem o tuto platformu napříč světem (Evropa, Jižní Afrika, Izrael). Různí filozofové přicházeli s tím, že provozují filosofii v praxi, ale nemají ji nijak zaštitěnou. Někteří ke své službě přistupovali spíš jako k terapeutické, jiní více jako k edukativní.

NPCA se hned od počátku definovala standardy filosofické praxe a certifikaci filozofů. Tyto standardy nastavovaly mantinely a etická pravidla pro trénink filozofů a zaštitění jejich uplatnitelnosti ve smyslu důvěryhodnosti jejich titulu z filosofie (Cohen, 2015).

Podle některých filozofů by se v současné době dalo o filosofickém poradenství hovořit jako o přístupu globálně praktikovaném. Zdá se, že právě filosofické poradenství je schopné flexibilně reagovat na život v dnešním světě, pro který jsou charakteristické relativně výrazné změny (přírodní, politické, společenské, technologické), v krátkém časovém horizontu mnohdy působící lidem zmatení. Toto zmatení lze chápat i jako jistou dezorientaci, kterou můžeme registrovat jako pokles vědomí sebe samotných, ztrátu mentální a spirituální energie a vzdání se autonomie ve vztahu k vědě, fundamentalismu, nihilismu a relativismu (Šulavíková, 2012).

Lydia B. Amir zdůrazňuje hodnotu f. p. v jeho tendenci rozptylování zmatení ohledně chápání smyslu dobrého života, hodnot a významů. K jejím argumentům se řadí abstraktní myšlení a jeho potenciál: např. vezmeme konkrétní situaci z naší praxe, následně ji převedeme do abstraktního světa a po zpracování situace v abstraktnosti využijeme této „nové“ situace opět v praxi. F. p. má klientovi pomoci vyjasnit jeho myšlenky, minimalizovat zmatení a podpořit nové perspektivy, a to zejména alternativními odpověďmi, odkazy na knihy, systémem filosofického myšlení

---

¹ NPCA (National Philosophical Counseling Association), ASPCP (Society for Philosophy, Counseling, and Psychotherapy), APA (American Philosophical Association)

a filosofických myšlenek a idejí. Výsledky ve smyslu nově naučených mechanismů vnímání vlastního myšlení jsou nejen určité intelektuální ctnosti, ale také ctnosti morální jako pluralismus, tolerance a solidarita s ostatními. Získáním a vědomím autonomie v oblasti myšlení dochází u klienta i k minimalizování tenze mezi svobodou a rovností (Šulavíková, 2013). Filosofie nabízí odpovědi na životní otázky – mír, štěstí, zdraví, nacházení společných základů lidstva a světa aj. (Danek, 2011).

Pierre Grimes ve své práci používá přímo termín *pathologos* a definuje jím koncepce, které klient považuje za vlastní, ačkoliv v nich nevidí hlubší důvod (např. koncepce/paradigmata vycházející/přejímající z institucí). Primárním cílem pak není snaha odstranění nežádoucích myšlenek, chování, emocí, ale jejich přezkoumání v souvislosti s vlastní osobou, hledání jejich významu a transformace do formy objasněné (Šulavíková, 2013).

Aby byla pomoc klientovi efektivní a zaměřená na její dlouhou životnost (resp. celoživotnost), je nutné vytvořit filosofii klientovi na míru. Dá se např. využít filosofie Nietzscheho („God is dead“) pro klientovu konfrontaci zla bez nutnosti hledání transcendentní opory. U věřícího člověka lze navázat na Tomáše Akvinského, sv. Augustina (resp. Platona) s výkladem světa jako nedokonalého (materiálního), tudíž s požadavkem na člověka, aby se zlem počítal.

Na konci procesu je nutné, aby filosof pomohl klientovi přímo sestavit určitý „plán“, tzn. trénování nalezené a sestavené filosofie. Je totiž nutné, jak psal i Nietzsche, aby člověk novou cestu, dejme tomu filosofickou, podnikl s jasným vědomím, že možná nepovede kýženým směrem, ale rozhodně povede někam a z toho bude moci těžit dále. Nestačí o nových změnách jen mluvit a přemýšlet, ale zkoušet je aplikovat a oživovat je (Cohen, 2015).

Šulavíková kritizuje přístupy využití filosofie, pokud je používána jen jako nástroj k nalezení štěstí. Dochází tak k využití jednoho jediného aspektu a opuštění její domény, kterou definuje směřování k pravdě, intelektuální obohacování či duchovně hluboké prožitky. Navíc se stává bezvýznamné, zda je proces filosofování jdoucí do hloubky či povrchový, zda je koherentní nebo jen souborem izolovaných klišé. I podle Rana Lahava je pak příhodnější tento přístup nazývat spíše filosofickou terapií než poradenstvím (Šulavíková, 2014).

1.1 Kritické myšlení

Cohen vychází z předpokladů, že lidé jsou přirozeně omylní, a to zejména kvůli tendenci upínat se na absolutistické a perfekcionista ideje. Zároveň však disponují vůlí, díky které jsou schopni aktivně hledat, ptát se a překonávat své omyly. Stejně tak k argumentům Tima LeBona se řadí kritické myšlení jako silný nástroj a pomocník při zodpovídání si významných otázek života s cílem žít moudřeji. Kritické myšlení umožňuje podrobit vlastní argumenty a domněnky testu za účelem zkoumání inherece (Šulavíková, 2014).

Přístup G. B. Achenbacha vychází z koncepcí sokratovské metody, tedy je skeptický a kritický. Filosof u klienta cílí na probuzení jeho filosofického vhledu vnímání a řešení problematických a komplexních záležitostí života. V praxi jde o důkladné zkoumání vlastního způsobu přemýšlení, koncepcí a hodnot. Metoda sokratovských otázek vychází z předpokladu, že fundamentálními prvky myšlení jsou ideje a koncepce, na které bychom se měli soustředit a dokázat je pochopit.

Podle Jamese Tuedia většina klientů vyhledávajících služby f. p. přichází ve zmatení pramenícím v nich samých. Kritickým zvažováním svých zaběhlých koncepcí a mechanismů chtějí k sobě samým najít pomyslný klíč: tedy pochopit, jak nad věcmi sami uvažují a díky tomuto vědomí žít v souladu s těmito charakteristikami a vědomě jich užívat. F. p. nabízí klientovi abstraktní prostor pro reflexivní analýzu situací s možností změny narativu. Filosof může pomoci klientovi zvýšit povědomí o vlivu minulých událostí na jeho současná paradigmatu nebo odhalit pokřivené koncepce, projevující se dysfunkčními pocity. Vše se odehrává v abstraktní rovině, filosof pomocí dialogu pracuje s klientovými abstraktními životními obavami/starostmi (Šulavíková, 2013).

Peter Facione shrnuje vlastnosti kriticky myslícího jedince s důrazem na jeho vlastní přístup k životu a žití. Jsou jimi: *„zvědavost s ohledem na širokou škálu problémů/otázek; zájem o to být stále v obraze a informován; všímavost vůči příležitostem pro využití kritického myšlení; důvěra v proces rozumového zkoumání; sebedůvěra ve vlastní schopnosti uvažování; otevřenost vůči odlišným pohledům na svět; flexibilita při zvažování alternativ a názorů; porozumění názorům jiných lidí; spravedlivost při posuzování argumentace; upřímnost v konfrontaci s vlastními předsudky, zaujatostí, stereotypy nebo egocentrickými tendencemi; obezřetnost při pozastavování, vytváření nebo změně úsudků; ochota přehodnotit a revidovat názory, pokud poctivé zamyšlení naznačuje, že změna je oprávněná“* (Šulavíková, 2013, s. 683). Facione zmiňuje

i reflexivní povahu kritického myšlení, a to prostřednictvím analyzování, hodnocení, vysvětlování a sebe-korekce. Takový systém myšlení pečlivě pracuje se zvažováním povahy a příčiny problémů (Šulavíková, 2013).

Pro lepší vymezení pojmu kritické myšlení ho Šulavíková vymezuje vůči dennímu snění nebo volným asociacím. Kritické myšlení se odehrává v meta světě, jde o „metamyšlení“, které vyžaduje učení a vytrvalost.

Shlomit C. Schuster zastává názor, že cílem f. p. je společné filosofování v referenci na kritické myšlení, nikoli filosofování ve smyslu meditace. Dále poukazuje na jev v postmoderní/post-freudiánské společnosti, ve které představa autonomie myšlenek může znít až skandálně. Jasnější definici diskurzu dokreslí kritika Christiana Perringa. Ten argumentuje proti využívání kritického myšlení v poradenství ve smyslu nešťastného nástroje, který, než aby lidem pomohl, tak je naopak může činit méně šťastnými (vědomí vlastní nevědomosti jako příčina truchlení). Dále argumentuje, že pokud má být filosofie o hledání tajemství spokojenosti života, proč filosofové, víc než kdo jiný, vypadají tak nešťastně. Jako jednu z reakcí na Perringa můžeme vzít úvahy Jána Šulavíka. Ten vidí přínos filosofie v prostoru a možnostech, které jedinci otvírá, a to především v oblasti chápání vlastního obrazu (self-image). Takový konceptuální (filosofický) základ může být velmi dobrým základem pro vztah se k sobě samotnému a může spontánně měnit jedincovo myšlení, prožívání a jednání (Šulavíková, 2011).

Rozvojem kritického myšlení během f. p. dochází nejen k rozvoji dovedností a zvyků utvářející kreativní myšlení, ale i k posilování vědomí vlastní role ve skupině od malé přátelské, komunitní až po postavení občana žijícího v demokratické společnosti. Kritické myšlení je preventivním nástrojem před demagogií. Snižuje riziko pasivního postoje, hluchého přijímání a replikování nebezpečných doktrín. *„Otevřenost, naslouchání druhým, schopnost porozumět a sdílet dosahování konsenzu s druhými (ve skupinách) nebo s poradcem (v individuálních dialogích) je předpokladem pro kritický dialog.“* (Šulavíková, 2011, s. 162).

1.2 Sokratovská perspektiva

Dalším aspektem f. p. je sokratovská perspektiva vycházející právě z kritického myšlení. Sokrates vyžadoval, aby naše názory byly objasněny a ospravedlněny za účelem nalezení koherence, vnitřní logiky, s cílem lepšího porozumění sebe samotného. Snažil své diskutanty vést k objevování vlády pravdy jako nejzásadnější hodnoty lidského života.

Pravda v jeho výkladu je pánem lidí, rodíme se do ní – pravdu nemůžeme mít my jako lidé, to pravda má nás, my bychom měli být jejím služebníkem (Rádl, 2000).

Dialog je strukturován otázkami a odpověďmi na „přátelské“ úrovni směřovanými k hledání pravdy, nabývání znalostí, vnitřního vhledu, moudrosti, ctnosti a nakonec štěstí – pocitu štěstí vycházejícího z kreativního procesu hledání naplňujícího života (Šulavíková, 2014). Klíčovým tématem Sokratových dialogů bylo hledání dobrého života, proč žiji takový život, jaký žiji, jaké jsou alternativy a proč k nim nedokážu dojít. Vladislav Suvák rozebírá dvojí výklad spojení „co je dobrým životem“ – první z nich je „Co znamená dobrý život?“, což je otázka cílící k definici. Druhý výklad chápání je „Co dělá život dobrým?“, tedy jaké akce, události či jevy dávají dojem dobrého života. Objektem filosofie je lidská duše, kterou můžeme díky filosofování udržovat v aktivním a trvalém stavu spokojenosti a šťastného života. Další etický rozměr je v oblasti společenského života, ve které filosofování nabízí nástroje, jak se naučit chápat postoje druhých a jak s ostatními lidmi vycházet (Šulavíková, 2011).

Leonard Nelson sokratovský dialog popisuje jako způsob nucení mysli ke svobodě, a to svobodě definované neodolatelným nutkáním podněceným konzistentním tlakem na zodpovídání protiotázek a hledání toho, co si myslíme. Hledají se koncepty, které člověk zastává a které jsou základem jeho způsobu myšlení a vnímání fungování světa (Šulavíková, 2013).

Šulavík ve své práci rozvíjí dva modely vztahu poradce/filosofa a návštěvníka/laika. V sokratovském modelu obě osoby spolupracují na vyjasnění laikova pohledu na svět/dění skrze dialog, ve kterém filosof směřuje otázky na laika (publikum) a ten odpovídá. Základem Sokratovy metody je filosofovo povědomí o nedostatku vědomostí laika („Vím, že nevím nic.“). To reflektuje pocitu příchozího, který je pomatený ve světě, ve kterém žije – pokládá si otázku, proč žije a jak žije, když si sám takový život nepřál ani vědomě netvořil. Platonův model pracuje s filosofem jako s expertem pro práci s cizinci. Filosof je zde producent a příchozí konzument, který se nepodílí na dílčí práci. Tento model vychází z Platonovy nedůvěry ve filosofickou edukaci laiků a nechává tak veškerou práci na filosofovi, který návštěvníkovi předá výsledný konečný produkt. Postmoderní myslitelé se proti tomuto používání moci a případné manipulace v rámci konzultace (tj. proti platonskému modelu) ostře postavili. Příchozí/laik není nikdy pasivní a práce filosofa by se tak měla zaměřit spíše na podněcování laika k jeho filosofování, tj. nebýt producentem, ale konzultantem (Šulavíková, 2013).

1.3 Světonázor a empatie

Světonázor

Dalším pojmem je světonázor, tedy pohled na svět. Filosof doprovází klienta a pomáhá mu při objasňování jeho názorů na svět – analýzou koncepcí, skrytých vzorců a struktur, konfrontací s literaturou věnující se tématům lidského života, svobody, smyslu života, posuzování dobra a zla aj. Eckart Ruschmann zde zdůrazňuje úkol filosofa, který má klientovi pomoci nejen objevit a definovat si svůj světonázor pomocí odkazů na literaturu a teoretické koncepce, ale zejména dojít k syntéze s vlastními (klientovými) zkušenostmi, tj. nacházet soulad mezi teoriemi a praktickým životem. Cílem je tedy dosažení „dobrého života“, a to pomocí koherence, kompatibility a významu života či životních cílů (Šulavíková, 2014).

Empatie

Pro Harriet S. Chamberlain, stejně jako pro Schuster, hraje významný aspekt empatie. Podle Chamberlain by během f. p. mělo docházet vedle kontrolovaného rozvoje rozumu a argumentace také k rozvoji empatie. Schopnost empatie ukazuje, jak je jedinec schopný vnímat emoce, myšlenky a ideje druhých. Odráží tak jedincovu morální a sociální odpovědnost. Díky aspektům nahlížení, myšlení a cítění z jiné pozice než naší vlastní osoby, má tento přístup podle Chamberlain vyšší tendence dosahovat rozvoje soucitu, schopnosti spolupráce a tolerance ve smyslu akceptace odlišností. Chamberlain chápe empatii a soucítění jako silné nástroje, které jedinci otvírají cestu k novým myšlenkám a emocím. Pávě ty mohou pomoci při kreativním a inovativním procesu hledání nových koncepcí a forem způsobu žití (Šulavíková, 2013).

S odkazem na M. Buber a C. Rogerse je příhodné připomenout jejich téma „já“ a proces „stávání se mnou“. Ve vztahu (terapeutickém i jiném) je dobré naučit se druhé vnímat jako osoby v procesu bytí, pobývání, tedy vnímat jejich aktuální schopnosti, ale s vědomím, že každá osoba má v sobě nenaplněné potenciály, které se průběhu života posilují a přirozeně jedince transformují. LeBon v rámci analýzy Rogera a Sokrata poukazuje na některé vyplývající skutečnosti, které se týkají efektivní konzultace. Rogerova teorie stojí na autentičnosti, bezpodmínečnosti a empatii, Sokratova metoda na pravdě (nikoli na nalezení klientova klidu mysli). LeBonova teorie f. p. pak stojí na elementech pravdy a pocitu vnitřního klidu (Šulavíková, 2013).

2 Vztah filosofie, psychologie a psychiatrie

Od 70. let 20. století začali specialisté zabývající se psychickým zdravím hledat souvislosti a propustnost mezi obory psychologie, psychiatrie a filosofie. V té době patřily k nejčastěji reflektovaným směrům existencialismus a fenomenologie, ve kterých psychologové nacházeli nosné základy pro terapeutické intervence (Šulavíková, 2012).

Chápání rozdílů mezi psychoterapií a filosofickým poradenstvím je zásadní a neopominutelné, jelikož komplikovanost jejich vztahu je založena na bezpochybném vzájemném doplňování v mezích jejich jedinečnosti. Oborově rozdílní odborníci by měli využívat jen metod a technik typických pro jejich domény z důvodu jejich ne/kompetentnosti. Filosof by měl klientovi pomoci odkrývat jeho koncepty a způsob vnímání světa a kriticky hledat dysfunkčnost těchto přístupů. Stejně tak psycholog by měl vnímat svou nekompetentnost, a to zejména v oblasti chápání klientových světonázorů a střetu jeho hodnotových nastavení. Poskytování f. p. vyžaduje bezesporu vzdělání v oblasti psychologie a psychoterapie, ale pro vědomí a udržování poradenství především v oblasti filosofie. F. p. se nesnaží klasifikovat klientovu situaci a uvažovat nad chováním jako možným deviantním. Filosof by měl klientovu situaci chápat jako jedinečnou, tudíž nesnažit se ji jakkoli generalizovat a redukovat do teorií. Jeho úkolem je provést klienta abstraktními situacemi, které sám klient shledává komplikované z hlediska filosofického výkladu situací (Šulavíková, 2012).

Šulavík své úvahy rozvíjí na základě teorie dvou možných vztahů psychologie a filosofie. První koncepci nazývá externalistickou (filosofie je vyčleněna mimo psychologii) a druhá koncepce je intranalistická (filosofie je přítomna v psychologii).

Proces oddělování psychologie a filosofie je nazírán různými odborníky jinak. Někteří zastávají názor, že šlo o ostrou emancipaci a vydělování psychologie od filosofie, jiní, např. Winrich de Schmidt, zastávají spíše teorii vzájemného oddělování zapříčiněnou nemožností shodnout se na klíčové terminologii (např. chápání versus vysvětlení, psychologismus versus logicismus). Zásadní neshodou byl způsob výkladu duchovní reality – tedy na jedné straně jako sféry ideálních významů (logicismus), na druhé jako sféry soukromých psychologických zážitků (psychologismus). Psychologie navíc neakceptovala filosofické „spekulace“, které doprovázely psychofyzické výzkumy (W. Wundt, H. Ebbinghaus), a zároveň filosofie nechtěla připustit kompetentnost psychologů při výzkumu základů logického a matematického myšlení (E. Husserl). Proces se tak dobíral k bodu „tabu dotyku“ obou disciplín (alespoň v rámci generalizace).

Jinak byli v oborech i tací, kteří příliš tento proces nenásledovali, např. psychoterapeuti jako A. Adler, L. Binswanger, M. Boss, F. Perls považovali za svůj obor spíš filosofii.

Zásadní roli při vymezování psychologie a filosofie zastával S. Freud, který byl ostře proti doteku těchto dvou disciplín, respektive odmítal užitečnost filosofie jako takové. Čím víc se podle jeho názoru dostáváme v diskursu k vyšší všeobecnosti, tím ztrácíme schopnost toto poznání systematizovat a utvořit si ucelený pohled na svět. Naopak Spencer byl zastánce opačného názoru – že právě při vyšším stupni všeobecnosti jsme schopni dojít určité systematizace a jednoty poznání. Šulavík zmiňuje v rámci externalistické koncepce ještě jeden proces, který se stal reakcí na odmítání filosofie ostatními vědními obory. Čím víc se externalizace prohlubuje, tím víc jsou obory nuceny internalizace mezi sebou, což můžeme chápat jako určitý kompenzační nástroj při ztrátě hodnověrnosti filosofie (Šulavík, 2001).

Během 20. století začaly postupně psychoterapie a pak i samotná akademická psychologie čerpat opět z filosofických koncepcí. Tento drobný příklon k filosofii však stále doprovázelo dilema psychologie, jak si udržet vlastní získanou speciálně vědní autonomii a k tomu obtížnost akceptace plurality a dynamiky filosofického myšlení jako takového. Ke konci 20. století už opravdu v některých odvětvích zaznamenává filosofie a psychologie doteky, konkrétně např. kognitivní psychologie. Pokud tedy externalistická koncepce filosofii vymanila, intranalistická otvírá psychologii pro filosofii, aby do ní vstoupila.

Tyto koncepce přeměn vztahů psychologie a filosofie tak představují reakce na interpretační posuny jiných problémů, např. vztah mezi individuálními a sociálními aspekty vědeckého poznání, vztah mezi myšlením a jazykem aj. Nejsou uzavřenou teorií, myšlenkovým diskursem.

Externalistická koncepce vychází z dualistické teorie, při které lze oddělit teoretické poznání od empirického. Vyzdvihuje poznání empirické, založené na získávání a zpracování bezprostředních zkušeností. Pokud chce jedinec dojít k novému poznání, musí prožít nový empirický zážitek a oprostít se od filosofických předpokladů, tzn. teoretických, spekulativních. Příkladem je Wundtova laboratoř, ve které zkoumal pomocí introspekce základní složky lidské psychiky (psychický atomismus). Jako reakce na psychický atomismus vzniká v Německu gestalt psychologie zdůrazňující celistvost mentálních zážitků.

Intranalistická koncepce naopak dualismus poznání odmítá. Podle Jamese jakákoli věda vždy vychází z určitých metafyzických předpokladů. James namísto izolování

rozumové a smyslové zkušenosti hledá jejich vzájemné vztahy, jeho přístup tak zahrnuje psychologii zdravého rozumu, náboženství, vědy a filosofie. Důvodem pro změkčování hranic nastavených externalistickým přístupem byla i skutečnost neschopnosti splňování empirických norem. Empirické normy se tak stávají ideálem, ke kterému nejde dojít (Šulavík, 2001).

Kognitivní psychologie interpretuje chování pomocí vnitřních mentálních procesů. Podle kvantového fyzika W. Heisenberga je prostor pro filosofování a vysvětlování ve chvíli, kdy se děje hra mezi experimentem a matematikou. Právě fyzika byla důležitá při formování kognitivní psychologie, jelikož „*produkuje hypotézy o stavu ‚neviditelných‘ entit, které zároveň vysvětlují bezprostřední procesy a jevy*“ (Šulavík, 2001, s. 712). Pomocí hypotéz bychom měli docházet k objevování struktury definující chování subjektu.

Diskursivní psychologie se s filosofií sblíží ještě o něco více. Filosofie je zde vnímaná jako jeden z faktorů, díky kterému jsme schopni interpretovat empirická data. Pro porozumění hypotéz je nutné mít přehled o ontologických předpokladech, které těmto hypotézám při jejich formulaci dávaly hranice. Filosofie figuruje jako médium prostupující dovnitř psychologie a zároveň utvářející se přímo v ní (Šulavík, 2001).

Podle Šulavíka má hledání způsobů interpretace vztahu filosofie s psychologií (resp. i s dalšími vědami) význam nejen kognitivní, ale i silně praktický. Díky tomuto hledání můžeme objevovat nový „*sociální prostor a možnosti uplatnění filosofů ve speciálně-vědeckých výzkumných a prakticko-poradenských týmech*“. Dále pak aplikováním intranalismu můžeme „*přispět k zvýšení kognitivní hodnoty filosofie a vyvolat hlubší sociální potřebu, resp. společenskou objednávku filosofické profese*“ (Šulavík, 2001, s. 710).

Snaha f. p. oddělit se od psychologických intervencí je ztížena evolucí v psychologii v posledních dekáдах. Běžné terapie myšlenkově vycházejí právě z filosofie – REBT (stoicismus), existenciální terapie (existencialismus), Rogerova PCA (humanismus). Zároveň by pro f. p. mohlo být fatální snažit se vydělit z poradenství emoce, aspekt psychologie. Amir přímo uvádí kazuistiku ze své praxe filosofické poradkyně. Její potenciální klientkou byla žena docházející 15 let na terapie, podle všeho léčící se z depresí. Amir ji jako klientku odmítla, jelikož se obávala, že by tato žena spáchala sebevraždu. Stejně jako Amir i Lahav, LeBon a další konzultanti poukazují na problematiku demarkační linie filosofie a psychologie (Amir, 2004).

2.1 Filosofie jako alternativa k psychoterapii

Schuster deklaruje, že f. p. je alternativou k psychologii a psychoterapii, že je autonomní sférou, nikoliv hybridem mezi filosofií a psychologií.

Kate Mehuron v souvislosti s postavením filosofie a psychoterapie staví na rozdílnosti zaměření a cílů obou oborů. Psychoterapie je orientovaná na vyléčení klienta, f. p. cílí na klientovo sebezporozumění vlastních koncepcí a případných problémů skrze usuzování, hodnot a systému přesvědčení. Výstupem f. p. může být lepší prožívání klienta, k čemuž směřuje i psychoterapie, ale f. p. pracuje především s koncepcí racionálně uvažujícího jedince, který je připraven sám kriticky hodnotit své jednání (Šulavíková, 2012).

Lou Marinoff při vymezení f. p. zmiňuje oblasti sužující klienta. Klient, který přichází do f. p., shledává problémy spojené především s pocity, významy, hodnotami, cíli, konflikty, vztahy, ztrátami, zisky a kariérními změnami. U klienta nehledáme diagnózu či symptomy nemoci, diagnostika je nahrazena dialogem se zdravým jedincem. Raab zde argumentuje tím, že ve f. p. jsou klienti autonomními hráči schopnými chápání a řízení sebe samých, ač s doprovodem. Pro psychoterapii je typičtější model klienta, který se jeví jako produkt vnitřních sil, nad kterými nemá kontrolu.

Podle Petera B. Raaba je úlohou filosofa pomoci klientovi vysvětlit a rekonstruovat jeho pohled na svět skrze dialog vedený klientem obsahující popis, interpretaci a kritické myšlení (Šulavíková, 2012).

Cohen vidí prolínání filosofie s LBT (Logic-Based Therapy), která právě nastavuje ucelený systém a rámec pro uplatňování filosofických metod a teorií. LBT vychází z REBT, ale čerpá i z dalších přístupů, aby došla cíle pomoci klientům konzultací skrze filosofii. Úkolem konzultanta/filosofa je postupně pomoci zformulovat emocionální zdůvodnění klienta (týkající se prožívaného problému, příkoří), dále objasnit klientovy předpoklady a v návaznosti na to vyvrátit ty mylné a nefunkční (blokuující). Následující fází je fáze hledání ctnosti u každého mylného předpokladu a v reakci na to hledání vhodné filosofie, která se naváže na každou z nalezených ctností. *„Podle LBT má každý ‚kardinální omyl‘ LBT svou ‚vůdčí ctnost‘, která působí proti němu a přeměřovává klientovu pozornost ke konstruktivnímu, aspiračnímu cíli. Zde je v LBT zakotvena aristotelská myšlenka Eudaimonie definovaná snahou o dosažení ctnostných návyků prostřednictvím cvičení vůle, kultivovaného v průběhu praktikování ctností*

v *každodenním životě*.“ (s. 5) LBT klientovi nabízí nesčetné množství filosofí, které mohou vést ke ctnostnému jednání (Cohen, 2015).

Rusell nesouhlasí s tvrzením, že by cíle a metody f. p. a psychoterapie byly jasně odlišitelné, a apeluje na zrušení monopolu psychologů na terapeutické aktivity (Rusell, 2001). Podobně Mill obhajuje relevanci f. p. jako alternativní metody k psychoterapii s důrazem na její unikátnost ve filosofickém přístupu k teorii i praxi (Mills, 2001).

2.2 Terapeutická povaha filosofického poradenství

Když hledáme vymezení a ukotvení f. p., nelze opomenout diskusi týkající se terapeutické povahy f. p. Mnoho filosofů, vycházejících především z prací Nussbauma, zastává model filosofa typický pro helenistické období, kde jeho úkolem je zmírnit utrpení druhých pomocí jeho intervence (účasti). Nussbaum tak ke kritickému myšlení vztahujícímu se ke kognici přidává aspekt emocí ve smyslu komplexnějšího chápání lidského prožívání a chování vycházejícího mimo jiné z mylných domněnek a iracionálních obav.

Pokud podle Marinoffa přistoupíme na koncepci f. p. jako typu psychoterapie, je nutné jasně vnímat, že f. p. je terapie bez diagnózy a terapie pro mentální zdraví.

V. M. Feary při zmínce o terapeutickém charakteru f. p. zmiňuje dva smysly – slabší představující terapeutické působení filosofického výkladu jedincova osobního života a silnější smysl zdůrazňující nutnost existence cíle změnit klientovo kritické a morální smýšlení. F. p. má u klienta posílit vědomosti a schopnosti k rozpoznání a zvládnutí problémů, které ohrožují racionální myšlení a chování. Řadí sem zlepšení kritického myšlení, rozvinutí sociálních a komunikativních dovedností, zlepšení schopnosti kontrolovat a funkčně vyjadřovat emoce, zlepšit schopnost rozhodování se na morální bázi a schopnost hrát roli při vytváření integrované osobnostní identity (Šulavíková, 2012).

Petra von Morstain se při terapeutické povaze f. p. odvolává na antický úhel pohledu, ve kterém emoce, morálka a další problémy jsou přirozeně filosofického charakteru. J. Tuedio ve spojitosti s úhlem pohledu na svět hovoří o koncepcích děděných a přebíraných především kulturně a vztahově. Upozorňuje zde, že některé koncepce mohou být nesprávně strukturované a nedostatečně kvalifikované, ačkoliv ve společnosti dominují a udávají její směřování. Přístup Arta Tukiainena je orientován na posílení ctností – využívá filosofických prostředků k objasnění psychologických bariér a duševního neklidu.

Zakladatel f. p., Achenbach, naopak terapeutický model f. p. nezastává. Odmítá medicínskou terminologii a metodologii jdoucí proti modelu f. p., v rámci, které dochází k filosofování mezi specializovaným konzultantem filosofem a klientem návštěvníkem.

Schuster operuje s pojmem „trans-terapeutické“ aktivity filosofického poradenství založené na vědomí, že ačkoliv některé aktivity praktikované při f. p. mohou vést klienta ke zdravé duševní pohodě, nejsou samy o sobě terapeutické (Šulavíková, 2012).

2.3 Kritické myšlení nebo kontemplace

V USA došlo k vykrystalizování dvou zásadních přístupů – jeden je postaven na rozmýšlení a druhý na kritickém posuzování. Achenbach zastává model kritického posuzování vycházejícího z předpokládaného praktikování rozhovorů Sokrata. Staví se proti používání jedné ověřené metody a klasifikování přístupu do daného systému. Věřící, že tento proces by se měl odehrávat ve skeptickém přístupu ke „všemu, co lze považovat za pravdivé“ a ke všemu, co je „zavedené, jasné a nezpochybnitelné“, a to ve smyslu vyvrácení dysfunkčních koncepcí a hledání nových cest. Achenbachův přístup je kritizován jinými filozofy, zastávajícími přístup rozjímání a odvolávajícími se na nedostatečnost Achenbachova modelu ve smyslu nedokonalé a nejasné metody spočívající více na spontaneitě. Metoda Marinoffa je složena z pěti stádií, třech psychologických a dvou filosofických. První filosofické stadium představuje teorii běžně učenou ve škole, tj. vybrané myšlenky zásadních filozofů, druhé je založeno na meditaci, tj. přemýšlením s klidnou myslí (Marinoff, 2002) (Šulavíková, 2012).

Lahav neshledává funkčním přístupem model čistě inspirovaný sokratovskou metodou, která vyžaduje klientovy jasně definované názory, jež následně podstoupíme kritice. Místo toho používá termínu „vize kritického myšlení ve filosofické praxi“, při níž filozof klientovi pomůže zanalyzovat vnitřní logiku viděného světa a zlepšovat ji, aby pro klienta byla přijatelnější. Lahav se odvolává na příliš analytický charakter sokratovské metody nenabízející dostatečný prostor pro nabídnutí nového klientova řešení. Problém vidí už v samotném chápání vize kritického myšlení typického pro západní svět, nazývající ho „mýtus abstraktního uvažování“. Kritizuje představu možnosti a snahy oddělení myšlení od emocí a předstírání, že filozofie stojí na racionálních základech. Filozofování by dle něho nemělo být založeno na hře abstraktních idejí, ale na lidské schopnosti pochopit věci z hlubší perspektivy. F. p. by tak mělo být kontemplativní, tzn. osobní, zážitkové a dynamické a bez odsuzování. Mělo by

klientovi předat i vědomí koexistence a možné plurality filosofických výkladů, které v každém jedinci budou rezonovat jinak, a ačkoliv se mohou zdát teoreticky navzájem rozporné, umožnit koexistenci těchto hlasů a nehledat konečné vysvětlení (Šulavíková, 2012).

Schuster s tímto výkladem nesouhlasí, argumentuje, že při f. p. nejde o reflektování, ale o filosofování jako takové. Předkládá klíčové body, na kterých f. p. stojí: upřímná komunikace mezi konzultanty postavená na bázi „beyond-method“; dialog; hledání vysvětlení ve smyslu nového impulsu pro vyjádření problémů a prvek údivu jdoucí proti ustáleným názorům, postojům a standardním či trvalým řešením. Schuster odkazuje i na další filosofy, u kterých lze vidět podobné motivy a jisté prolnutí, např. Sartra a jeho zájem o svobodu a autenticitu. Autenticita sokratovská se vyznačuje upřímným sebehodnocením a racionálním zkoumáním cílů. Směřuje ke zvýšení nezávislosti jedince prostřednictvím konverzace podněcující a rozvíjející jeho stupeň sebe-znalosti a zodpovědné sebekontroly. Sokrates směřoval spíše k hledání pravdy než k hledání dobrého žití klienta (Šulavíková, 2012).

Sám Achenbach uvádí čtyři principy, které je nutné dodržovat. Filosof si musí být vědom jedinečnosti každého klienta a jedinečnosti jeho potřeb; oba se musí snažit pochopit druhého navzájem, jakákoliv snaha změnit klienta je nepřijatelná a poslední princip spočívá v posílení klientova výhledu do budoucna.

Během modelu kritického myšlení dochází k objevování filosofického obsahu klienta, který určuje jeho vnímání světa, jež je následně podrobeno kritice. U modelu kontemplanace je diskuse vedena spíše filosofem, záleží na tom, jaký obsah si filosof připraví a jak ho prostoupí do vědomí klienta (Šulavíková, 2012).

3 Vztah filosofie poradenství

Téma filosofické terapie Šulavík prezentuje skrze čtyři významné myslitele. Sokrates (v dialogu Charmides) poznamenává, že tělo nelze léčit bez léčení duše, tzn. nejde léčit izolovaně jen jeden orgán, ale je potřeba tělo vnímat komplexně. Podle M. Montaigna „*duše, kde je filosofie hostem, má svým zdravím vyléčit i tělo*“. Kant se také vyjádřil, že filosofie má působit jako lék. Nejblíže k filosofické terapii má teorie a přístup Wittgensteina, který pomocí filosofické analýzy „uzdravuje“ tím, že „*osvobozuje od iluzí, klamů, temných míst, neřešitelných záhad, nezodpověditelných otázek apod. Pacientem je jistý druh intelektuála, jehož rozum a jazyk se neshodují s výrazem běžného jazyka*“ (Šulavík, 1998, s. 238).

Filosofická i psychologická terapie vycházejí z předpokladu, že komunikace/hovoření má osvobozující efekt. Terapeutický proces pracuje s teorií emocionální reakce ovlivněné našimi vlastními postoji a přesvědčeními. Prostřednictvím dialogu a diskuse tak lze klienta/laika pobídnout k hledání nové životní filosofie (Šulavík, 1998). Cílem filosofického poradenství je poskytnout radu, nikoliv pomoci člověku docílit určité katarze, uvolnění ve spojitosti s jeho postojem k sobě samému.

„*Praktická filosofie usiluje ukázat člověku, jak dosáhnout štěstí, které podle něho spočívá ve stálé radosti z dokonalosti naší mysli a těla. Dokonalost mysli je možné dosáhnout logikou a etikou.*“ (Šulavík, 1998, s. 238). Dalším tématem je rozdíl mezi individuálním a sociálním poradenstvím – tedy jaký je jejich vzájemný vztah (a od toho i řešení) pro dobro jedince a zároveň i státu.

Pro pochopení smyslu filosofování je nutné, aby člověk dokázal přechíst situaci ve které bude filosofovat, tedy její významový rámeček, směr a cíl, což zásadně ovlivní jeho filosofování. Demonstrujeme si to na dvou typech situací podle teorie S. Kratochvíla. Při aktivní adaptaci člověk mění podmínky kolem sebe a při pasivní mění sám sebe. V případě přizpůsobování a ovlivňování prostředí jde o potvrzení si vlastní schopnosti měnit a kontrolovat co nás obklopuje. Pokud se to člověku nedaří, dochází v nejkrajnějším případě ke stavu jeho bezmocnosti. Zde paralelně navážeme E. Rádlem, který zastává stanovisko, že když filosofujeme, je potřeba se vždy ptát, k jakému činu tato filosofie (filosofování) vyzývá. Jakmile začneme s hledáním odpovědí, dochází k aktivnímu filosofickému poznávání světa směřujícímu k hledání jeho přeměny pomocí sociálních činností (Šulavík, 1998).

Druhý typ situací vyžaduje trénink osobní „nezdolnosti“ ve smyslu trénování a zdokonalování svých hodnot jako trpělivosti, odolnosti, rezistence, sebeovládání apod. Je potřeba brát v potaz, že výše zmíněná bezmocnost vůči okolí je nevyhnutelným standardem. Zde lze zmínit např. Epiktéta, který hovoří o požadavku změny mentální struktury subjektu.

Podle Junga je při terapii filosofie součástí tzv. „dialektického procesu“ (s odkazem na chápání dialektiky v antické filosofii jako umění rozhovoru). V této fázi by psychoterapeut měl odstoupit ze svého postavení autority vůči klientovi a najít takovou úroveň vztahu, kde bude ve stejné síle akceptována osobnost terapeuta i klienta. Dialektický proces by neměl být zatěžkán metodami a technikami, ale naopak volným prostorem otevřené tvořivosti (Šulavík, 1998).

Tématem, které filosofy ve spojitosti s filosofickým poradenstvím provází, je otázka skloubení teoretické a praktické filosofie. Někteří filosofové se domnívají, že filosofie má smysl pouze na teoretické úrovni, nedokáže poskytnout konkrétní praktický návod na spokojený život a že nemůže léčit (filosof nemá léčit). Jiní naopak věří, že i obecné teoretické poznatky o člověku mohou mít vyloženě praktický efekt, tedy, že *„každá koncepce člověka se potenciálně může stát všeobecnou vrstvou našeho sebeobrazu a postupně ním přerůst.“* (Šulavík, 1998). Tyto otázky vyvstávají na poli filosofie neustále. Sokrates, a mnozí před ním i po něm, zastávali názor, že filosofie má zlepšovat lidské bytí. Avšak sám Sokrates obtížně nacházel společnou řeč „akademické filosofie“ a praktické (aplikované) filosofie. Později se k tomu vyjadřovali např. Nietzsche, Wittgenstein, Dewey – obhajovali hodnotu filosofie v jejím uplatnění na žitý život, ačkoliv zdůrazňovali, jak akademická současná filosofie nemůže být příkladem pro praktikování filosofie a jak se některé aplikování filosofie vymklo a vydalo se špatnou cestou (Raabe, 2002).

4 Aktuální témata ve filosofickém poradenství

Šulavíková zaznamenává ve společnosti 21. století velký fenomén mnoha životních stylů a naproti tomu ustupující zájem o „velké příběhy“ (metanarace). Takové jevy významně ovlivňují osobní systémy hodnot – při nejmenším se jedinci může zdát, že jeho představy a chápání světa jsou ve stínu fenoménů mnoha životních stylů zamlžené a nečitelné. Ve spojitosti s tím se Šulavíková domnívá, že to je důvodem pro aktuální zvyšování zájmu o f. p. Problém tedy není v nekompetentnosti psychologů, ale spíše v nemožnosti psychoterapie efektivně reagovat na současné fenomény.

Významným přínosem f. p. pro jedince je poskytnutý prostor pro hledání jeho osobní životní filosofie. Je to prostor, kde klient/laik může s odborným doprovodem procvičovat filosofování. F. p. je konverzace dvou lidí na téma smyslu života využívající jasných nástrojů vedení rozhovoru – dialektického myšlení a reflektování obav všedních dní. Ono filosofování v sobě ukrývá poměrně silná etická dilemata na personální úrovni – jde o velké objevování kritického myšlení, co je pro jedince dobrý život a jaká je jeho identita (Šulavíková, 2011).

Jedním z nejvýraznějších zastánců filosofie jako „cvičení“ je filosof a historik P. Hadot. Ve svých textech se věnuje zkoumání filosofické praxe antických filosofů a obhajuje myšlenku filosofie jako životního stylu. Filosofování (myšlení) tedy nemá být konstrukcí systematického či abstraktního poznání, nýbrž se má filosofie stát způsobem života (Lévesque-Jalbert, 2021).

Emoce a rozum

Mnoho filosofů (např. Aristoteles, Hobbes, Akvinský, Sartre) zastávali názor, že lidské emoce a pocity jsou jen odrazem vnímání světa, původců vlastních obav a vlastního postavení ve světě. Nejsou tedy něčím, co se vynořuje, ale je to něco reflektujícího – nad emocemi a pocity tudíž můžeme mít kontrolu, a to právě např. pomocí změny pohledu na svět/události (Šulavíková, 2011).

Podle Sarah Waller jsou pocity nadřazenější (vždy primitivnější a primární) systému přesvědčení. Pak se tedy zdá mylné tíhnout ke změně klientova systému přesvědčení, pokud dochází pouze k posuzování míry racionality systémů, což však nemusí odrážet šťastnější volbu. Navrhuje, aby se systémy přesvědčení porovnávaly na základě jejich vnitřní koherence. Cílíme-li tedy na změnu emočních prožitků, nemusí být indikátorem ideálu racionalita systému, ale spíše koherence napříč systémem

přesvědčení. Ve svých teoriích se mimo jiné snaží hledat důvod úspěšnosti REBT a CBT² na základě vztahu rozumu a emocí a práce s nimi. Angelette považuje přístup Waller k racionalitě za lehce zjednodušující (cílem racionality je dobrat se větší pravdě) a nabízí propracovanější alternativu. Ta, ačkoliv je racionální, pracuje v první řadě s pocitem klienta (Angelette, 2002).

Další z výrazů, které Schuster zmiňuje, je úžas. Při f. p. nebo filosofování nám může jít o nalezení takového pocitu úžasu, který zažívají děti při objevování nových věcí (Šulavíková, 2011).

Kredibilita oboru

Podle Amir to v současné chvíli vypadá tak, že klienti vyhledávající filosofické poradenství nepřicházejí s požadavkem lepšího porozumění nebo nalezení vlastní filosofie. Přicházejí spíše zklamaní z psychologické intervence, která nenaplnila jejich očekávání. Zde se zdá, že se mívá vize filosofů a jejich klientů ve smyslu významu samotného f. p., což ale nutně nemusí snižovat kredibilitu oboru. S vizí f. p. je nicméně přímo spjata jedna ze zásad f. p., a to spění k autonomii. Praxe prozatím ukazuje, že klienti oproti poradcům k dosažení autonomie netíhnou (Amir, 2004).

Podle Taylora však není určující, že filosof považuje autonomii za hlavní hodnotu praxe. F. p. by mělo být podle něj přístupné a lákavé i lidem, kteří jsou k autonomii skeptičtí (Taylor, 2002).

Další zásada, týkající se efektivnosti, si zakládá na tom, že pokud porozumím lépe sobě a svým názorům, pomůže mi to se zorientovat. Nicméně ani někteří konzultanti se k tomuto stanovisku nehlásí. Samotné porozumění bez možnosti řešení může být pro mnohé klienty spíše přitěžující. Sama Amir pak zastává názor, že pokud nebudou předloženy další empirické údaje či nové teoretické argumenty, není třeba zásadnějších změn, jelikož právě terapie vycházející z filosofických předpokladů jsou efektivní. Během f. p. u klientů dochází k vyjasnění myšlenek. Podle Amir a Schuster však ne vždy k vyjasnění situace, ale naopak spíše ještě k většímu zamlžení, o čemž se zmiňují i další autoři. Nakonec Pfeifer poukazuje na to, jestli samotné cíle filosofie a cíle poradenství se až nerozcházejí a syntéza je tak prakticky nemožná (Amir, 2004). Přesto však f. p. může být velmi prospěšné v doprovázení klientů, pokud si zvolí cestu „hledání své filosofie“ (oproti neřízenému přístupu). Pak je to ale opět vystaveno otázce autonomie.

---

² REBT (Rational Emotive Behavior Therapy), CBT (Cognitive Behavioral Therapy)

Amir navrhuje, aby na teoretické úrovni byly názory filosofických poradců týkající se emocí, prožívání a myšlení představeny veřejné diskusi a diskutovány (až vyvracovány) psychology, filosofové a poradci. Na praktické úrovni, aby filosofičtí konzultanti byli ke svým klientům naprosto upřímní a přímí (Amir, 2004). Stejně tak Mills vyzývá k větší odborné diskusi a výzkumu, aby mohlo f. p. zaujmout odborné postavení. Zásadním je, aby bylo f. p. otevřené vnějšmu přezkoumání a sebekritické (Mills, 2001). Taylor apeluje na filosofickou obec, aby filosofické poradenství brala jako hlavní proud (akademické) filosofie (Taylor, 2002).

5 Kvalitativní výzkumné šetření

Poslední kapitola bakalářské práce je věnována prezentaci a popisu výsledků výzkumného šetření uskutečněného pomocí kvalitativní techniky dotazníku s otevřenými otázkami. Výzkumný soubor představují zástupci praktikujících psychologů a poradců z oblasti pedagogicko-psychologických poraden, Charity, Diakonie, neziskových organizací, manželských poraden a soukromé praxe. Výzkumné šetření bylo zaměřeno na téma výskytu existenciálního přesahu v rámci situovanosti klienta vyhledávajícího psychologickou pomoc a relevantnosti filosofického poradenství v systému péče o klienty v českém prostředí.

5.1 Výzkumný problém a cíl

Filosofické poradenství představuje možnost rozšíření současného modelu v oblasti péče o klienty vyhledávající psychologickou pomoc. Na teoretické úrovni, nabízí filosofické zakotvení možnost odlišného vztahování se ke klientovi, jinou terminologii, jiné koncepce výkladu reality a jiné navrhované postupy (oproti psychologickému přístupu). Chce tak jít proti terminologii výkladu psychicky nemocného jedince, kterého je potřeba uzdravit a přiklání se spíše k principu chápání jedince v jeho situovanosti, která se mu jeví jako obtížná a frustrující.

V současné době můžeme sledovat v oblasti psychoterapie příklon psychologie k filosofii – aktuální psychoterapeutické přístupy přímo vycházejí z daných filosofických škol a odkazují na ně. To může být ukazatelem výskytu existenciálních překlenutí psychických těžkostí u klientů. Tématem k odborné diskusi je tedy relevantnost filosofického poradenství v oblasti péče o klienty, tudíž v prostředí, u kterého se předpokládá, že k filosofii nějakým způsobem odkazuje a vztahuje se k ní.

Konzultace vedená kvalifikovaným filosofem by mohla vést u jedinců k prevenci rizikového chování a vývoje psychických problémů. Mohl by se tak dotvořit bezpečný prostor pro sdílení individuálního chápání a vztahování se ke světu a sobě samému v kontextu filosofických narativů.

Definovaným výzkumným problémem mé odborné práce je: Filosofické poradenství vykonávané kvalifikovanými filosofy nabízí do sféry psychoterapeutických a poradenských služeb další alternativu. Rozšiřuje a zpestřuje tak možnosti výběru, zároveň může odlehčit přetíženosti poraden a ordinací u klinických psychologů.

Výzkumný cíl a formulované otázky

Pro konkretizaci výzkumného problému je třeba zvolit výzkumný cíl a konkrétní výzkumné otázky definující oblast výzkumného šetření.

Cílem výzkumného šetření je zjištění výskytu existenciálního přesahu témat u klientů vyhledávajících psychologickou pomoc ve smyslu relevantnosti vzniku institutu filosofického poradenství v českém prostředí.

VO1: Přicházejí podle poradců a psychologů klienti s tématy existenciálního charakteru (tj. dochází k přesahu psychologie do dalších oborů)?

VO2: Jakou roli má podle poradců a psychologů jejich vlastní „životní filosofie“ v rámci intervence?

VO3: Může být filosofické poradenství ekvivalentem k poradenství a psychoterapii?

VO4: Byla by existence institutu filosofického poradenství podle poradců a psychologů v českém prostředí relevantní?

5.2 Strategie sběru dat a popis výzkumného souboru

Výzkumné šetření bylo uskutečněno metodou kvalitativní strategie. Byla zvolena forma dotazníku s otevřenými otázkami.

Kvalitativní výzkum vychází z filosofických koncepcí fenomenologie. To se odráží v přístupu chápání reality jako ne jedné univerzální, ale naopak jako existence více realit v souvislosti s vymečováním jedinci a skupinami. Výzkumník tedy během procesu šetření respektuje jedinečné chápání realit jím vybranými informanty. Cílem výzkumu může být porozumění smyslu daných jevů, budování nové teorie aj. (Gavora, 2010). „Podle Strausse a Corbinové (1999, s. 11) se metody kvalitativního přístupu „...užívají k odhalení a porozumění tomu, co je podstatou jevů, o nichž toho ještě moc nevíme. Mohou být také použity k získání nových a neotřelých názorů na jevy, o nichž už něco víme.““ (Švaříček, 2010, s. 24).

Kvalitativní dotazování nabízí svobodnější prostor pro informanty. Ačkoliv je výzkumníkem definovaná tázací otázka, odrážející do jisté míry jeho teorii, nedochází k utváření rozhovoru pouze jeho představou. Otázky jsou formulovány tak, aby dotazovaný mohl bezpečně vyjádřit své zcela subjektivní a legitimní pohledy a názory, a aby sám mohl navrhnout možné vztahy a souvislosti (Hendl, 2016).

Švaříček tvrdí: „*Jde o to do hloubky a kontextuálně zakotveně prozkoumat určitý široce definovaný jev a přinést o něm maximální množství informací. Logika kvalitativního výzkumu je induktivní, teprve po nasbírání dostatečného množství dat začíná výzkumník pátrat po pravidelnostech, které se v těchto datech vyskytují, formuluje předběžné závěry a hledá pro ně další oporu v datech.*“ (Švaříček, 2010, s. 24).

Technika dotazníku s otevřenými otázkami nabízí informantům dostatek času a prostoru pro formulaci jejich odpovědí. Informanti obdrží sadu otázek a odpoví podle jejich uvážení. Výsledkem jsou pak jejich přímo zaznamenané odpovědi (Hendl, 2016).

Dotazníkové šetření s otevřenými otázkami bylo provedeno v dubnu 2024 se čtrnácti informanty na základě mých předem připravených 6 otázek.

Popis výzkumného souboru

Pro toto výzkumné šetření byla zvolena metoda záměrného (účelového) výběru výzkumného souboru, pro kterou je typická selekce na základě daných kritérií určujících ráz práce. Konkrétní strategií byla zvolena strategie záměrného výběru výzkumného souboru přes instituce, které jsou definovány jejich posláním a cílovou skupinou (Miovský, 2006). Volba skrze instituce tak konkretizuje téma existenciálního přesahu psychických těžkostí a téma filosofického poradenství právě v prostředí péče o klienty vyhledávající psychickou pomoc. Výzkumný soubor byl tvořen čtrnácti odbornými pracovníky z poradenských institucí, tj. psychology, sociálními pracovníky, poradci z pedagogicko-psychologických poraden, Charity, Diakonie, neziskových organizací, manželských poraden a soukromé praxe.³

Kontakt byl zahájen e-mailem, ve kterém jsem odborníky z praxe seznámila s tématem své odborné práce. Zdůvodnila jsem, proč se obracím na ně a jak jsou pro mě jejich postřehy a názory relevantní a důležité. Bylo dbáno na navození příjemné, důvěryhodné komunikace a vytvoření bezpečného prostoru pro sdílení jejich postřehů, názorů a zkušeností z praxe. Konečný výběr čtrnácti informantů je výsledkem dobrovolného rozhodnutí odborníků participace v kontextu relativně nového, až neznámého přístupu (tj. filosofického poradenství).

---

³ V přílohách přidávám pro zpestření odpovědi již praktikujícího filosofa z českého prostředí.

5.3 Analýza a interpretace dat

Tato podkapitola teoreticky ukotvuje formulované otázky a prezentuje data získaná z dotazníkového šetření. Všichni informanti byli záměrně anonymizováni z důvodu ochrany jejich soukromí. Všechny odpovědi jsou doslova přepsány tak, jak informanti zaznamenali své odpovědi do dotazníku.⁴ Pro přehlednost jsem zvolila označení informantů I1-I14.

Jak využíváte (nejen) své psychologické (pedagogické) znalosti a reflexe v rámci problémů klientů vzhledem k existenciálnímu rozměru zvládnání životních krizí, v zaměření Vaší instituce? S kým úzce spolupracujete na dalším provázení klientů? Nebo nedochází k předávání klientů do působnosti jiné instituce?

Tato otázka sleduje multidimenzionální, mezioborový přesah v rámci intervence.

I1 bez odpovědi

I2 bez odpovědi

I3 „V rámci poradenství a krizové intervence je široké pole pro zájem, objevování a rozvoj existenciálního rozměru klientů a práce s jeho zdroji. Většinou s domácí hospicovou službou, soukromými terapeuty, výjimečně knězem. Ale většinou jsme v tomto směru ti, kde klienti zakotví a dále se neposouvají, neboť je jejich zakázka naplněna.“

I4 „Někdy odesílám klienty do péče zdravotnického zařízení (k psychiatrovi), a to tam, kde klientovo strádání psychické má vliv např. na spánek, jídlo apod., celkově klient "schází". Většinou se setkávám s lidmi, kteří řeší hlavně partnerské problémy nebo problémy nějak navázané na rodinu. Péče pak bývá souběžná. Stejně tak někdy klient dochází třeba k právníkovi a řeší právní stránku svého života např. po nadcházejícím rozvodu. Věřící klienti čerpají oporu i v církvích, tam ale chodili již dříve, tam je odesílat nemusím. Držím se ovšem své terapeutické role a pokud klient sám chce filosofovat, dávám mu prostor, nicméně nestávám se proto filosofem. Ani klient za mnou nepřichází proto, že bych nabízela filosofické služby, klient si přichází pro poradenství, terapii. Filosofie je přesah, někdy důležité pozadí, některé otázky, které prožívá klient jako své individuální těžkosti, jsou i otázkami obecně lidskými.“

---

⁴ Ze strany autora BP byla provedena stylistická úprava v rámci jednoho dotazníku s účelem neutrálního zvolení používaného rodu.

I5 „Pokud nabydu dojmu, že jiná instituce, služba ale i jedinec může konkrétnímu klientovi přinést něco dalšího co mu já nejsem schopen poskytnout, nemám problém mu tuto možnost nabídnout nebo mu ji s jeho souhlasem zprostředkovat.“

I6 „Vzhledem k faktu, že většina klientů navštíví naši službu jednorázově či max. 2-3x, není příliš prostoru pro komplexní práci na zvládnutí jejich životních krizí. Přichází s dílčím výsekem problému, který chtějí řešit. Pracovník pak využívá především techniky krizové intervence a soustředí se na stabilizaci klienta „tady a teď“. V rámci rozboru jeho situace nastiňuje další postup a možnosti řešení, je ovšem na klientovi, zda chce situaci do hloubky rozebrat či se soustředí na dílčí (snazší?) řešení. Jako pracovník se snažím podat nadhled nad situací, shrnout vše, co má vliv na další vývoj situace, motivovat k další návštěvě a dalším krokům. Naznám-li, že v naší organizaci existuje služba lépe cílící na problémy klienta, doporučím jí klientovi a předám kontakty. Potřebuje-li klient odbornou pomoc jiné instituce (úřadu, OSPODu, právníka) opět předám kontakty a vysvětlím potřebu spolupráce s institucí. K přímé dlouhodobější spolupráci s jinou organizací, službou na případu klienta vzhledem k charakteru naší služby nedochází.“

I7 „Spolupracujeme s neurology, logopedy, klinickými psychology a dětskými psychiatry.“

I8 „Jsme ambulantní služba, věnující se občanskému poradenství a k předávání klientů do působnosti jiné instituce u nás dochází minimálně. Např. v případě krizové intervence odkazujeme klienty přímo na krizovou linku. Při komunikaci s klientem se řídíme Eganovým modelem – vyslechneme klienta, zjistíme jeho zakázku (kde se klient nachází), ve druhé fázi rozhovoru definujeme jeho zakázku (kde by chtěl klient být) a ve třetí fázi společně stanovujeme dílčí kroky (jak se tam klient dostane). Během konzultace mapujeme klientovu situaci, nabízíme mu bezpečné prostředí, osobní prostor, anonymitu...Pokud vyhodnotíme situaci klienta jako velmi tíživou, můžeme mu nabídnout potravinovou a materiální pomoc“

I9 bez odpovědi

I10 „Téhle otázce bohužel nerozumím nebo na mě minimálně působí tak široce, že si nejsem jistá, jak odpovědět. Klienty v rámci zvládnutí životních krizí provázím, pomáhám jim zvědomovat, co se jim děje, více se napojit na své potřeby a zdroje, utřídit si životní priority apod., je toho opravdu hodně a velmi záleží na každém jednotlivci, co zrovna

v jaké fázi k překonání krize potřebuje. Klienty si hodně předáváme s kolegyněmi navzájem (poskytujeme multidisciplinární péči – psychologické, právní a sociální poradenství), případně je provázíme i v rámci vyhledání psychiatrické či terapeutické péče, okrajově i jiných služeb dle potřeb klienta. Nicméně pokud klient odchází do jiné služby, není z důvodu mlčenlivosti možné, abychom s tou jinou službou na konkrétním případě spolupracovali jinak, než přes samotného klienta.“

I11 „V tomto směru jsem při krizových intervencích s klienty na zaměření instituce neměl vliv, ani ona na mne. Už jsem 12 let mimo pracovní proces, takže jenom zpětný pohled na reálné praktické zkušenosti z manželské poradny (xx)⁵: 3x do roka společná schůzka psychologů i nepsychologů (psychologie, psychiatrie, OSPOD, linka důvěry, policie) z regionu v některé instituci k vyjasnění otázek spolupráce při předávání klientů, jednou za rok společný výjezdní seminář s relaxačním programem proti vyhoření.“

I12 „Domnívám se, že filozofický rozměr se nedá od poradenské praxe oddělit. Určitě se promítá moje osobní filozofické přesvědčení do práce s klienty, jinak to ani nejde. Provázím své klienty většinou těžkým životním obdobím, a tudíž se nevyhneme i filozofickým otázkám jako je otázka po smyslu života, smyslu našeho snažení, také o konečnosti našeho života zejména když provázím klienty po úmrtí blízkého člověka.

Mám možnost na svém pracovišti klienty předat jednak do péče našeho bezplatného právníka a jednak, když je potřeba, tak je posílám k psychiatrovi, a to v případě, pokud usoudím, že je nezbytná medikace.“

I13 „Vnímám to jako součást dlouhodobějších terapií – získávat náhled nejen na konkrétní obtíž, ale i na své osobní přesvědčení (klienta) o životě, jeho smyslu – tak aby si klient pro sebe ujasnil své duchovní přesvědčení. S celým systémem možné péče (psychiatrie, specificky zaměřená pracoviště (např. adiktologie, pedagogické poradny.), kolegové psychoterapeuti.“

I14 „Záleží na klientovi, s čím přijde, jak a jaké klade otázky, jak dlouho trvá spolupráce/konzultace, resp. tedy jaký vztah se naváže ... někdy tedy jen v podtextu, někdy explicitně.

Úzce vlastně s nikým, důvody jsou jak čistě prostorové, myšleno vzdálenost, dosažitelnost a také kapacitní.

---

⁵ Anonymizováno autorkou odborné práce.

Dochází, nejčastěji pedagogicko-psychologická poradna či SPC, klinická psychologie, psychiatrie. Zřídka kněz či pastor.“

Jak se promítá Vaše osobní životní filosofie do poradenské praxe? Má na ni vliv, nebo to striktně oddělujete? A pokud máte vlastní životní filosofii, jak byste ji stručně charakterizoval/a?

Tato otázka sleduje význam a postavení filosofie v lidském životě. Je zde určitý předpoklad filosofického zakotvení odborných pracovníků z poradenské praxe a tím i otázka prolínání vlastní filosofie do poradenské činnosti.

I1 *„dle mého soudu se vždy do práce s klientem promítá osobnostní založení daného terapeuta, ať už vědomě, či nikoliv...“*

I2 *„Snažím se respektovat životní filosofii klientů, pokud tím neporušují práva svých dětí.“*

I3 *„Jistěže promítá, vždy ji „ladím“ s posláním své služby a hodnotového nastavení klienta. Je potřeba nebýt v rozporu a pokud jsem, umět to rozpoznat a procovat s tím. Poskytování služeb na základě dodržování stanovených zásad služby, je stěžejní. Autenticita, důstojnost, respekt, nezávislost... a další.“*

I4 *„Určitě se promítá, nelze, aby se nepromítala, i jako profesionál jsem stále člověk se svým prožíváním a hodnotami. Neměla bych je klientovi nutit, měla bych hledat ty jeho a o ty se pak opírat, ale nepochybně i jen při průzkumných otázkách by asi bylo možné přemýšlet o tom, proč se ptám zrovna na toto a jestli to náhodou nějak nesouvisí s tím, co je mou "životní filosofii", jak to nazýváte. Někde na pozadí to je, je to jeden z mých zdrojů. Co je mou osobní životní filosofii? Obávám se, že podle toho, kde zrovna na své životní dráze jsem, se budou i odpovědi proměňovat. Takže odpovídám, jak to cítím právě nyní: neškodit (držím se starého "primum non nocere"), nechat druhým svobodu jít svou cestou, dělat to, co mě těší a co mi dává smysl, držím se toho, že smysl má vydržet i určitou nepohodu, že sliby se mají dodržovat, že je důležité unést odpovědnost za svá rozhodování a konání, že vztahy se musejí pěstovat, že stojí za to spolu mluvit a skutečně si naslouchat, ale také že nedorozumění je běžnou součástí komunikace atd. Jsou to spíše zásady, určitě jsem zdaleka nevyjmenovala všechny, ale jen ty, které mi právě v tuto chvíli přišly na mysl. Asi by se daly nazvat i osobní životní filosofii, něčím, čeho se dlouhodobě držím.“*

I5 *„Domnívám se, že není úplně možné své postoje, či životní filozofii od rozhovorů s klienty oddělovat. Můj postoj k životu mě vytváří hranice, kam až jsem ochoten*

s klientem zajít, nebo naopak kam až k sobě klienta pustím. I rada nebo nabídka možnosti řešení které ode mně klient dostane se skládá z části která je jasně dána zněním zákona, a z části ve které se může odrazit i moje životní filosofie. Neznamená to ale, že ji klientovi nějak vnucuji. Životní zkušenosti nabyté pod vlivem určité životní filozofie jsou neodmyslitelnou součástí uvažování nad klientovým dotazem i jeho životním příběhem. Pokud bych neměl určité ukotvení v postoji ke svému vlastnímu životu, mohlo by mě hrozit, že klientovu situaci sám v sobě obtížně ustojím.“

I6 bez odpovědi

I7 *„Křesťanská víra (spíše než filozofie). Protože se víra promítá do celého života, je samozřejmě i východiskem pro praxi, i když není prezentována verbálně.“*

I8 *„Moje osobní životní filosofie se do poradenské praxe promítá značně. Sama jsem věřící člověk, který od dětství touží pomáhat lidem a ve své práci vidím smysl. Myslím, že mé vnitřní nastavení je v naprosté shodě/souladu s mojí prací (v mé práci vidím určité poslání) a určitě se moje životní filosofie nebije s mou prací.“*

I9 *„Domnívám se, že osobní životní filosofii má každý člověk, jde spíše o to, zda je nějak zformulovaná, případně odpovídá nějakému etablovaném filosofickému pojetí, anebo je implicitní, neuvědomovaná, nepopisovaná. Do práce mého psychologa a psychoterapeuta se nepochybně promítá (ovlivňuje to, jak budují vztah s klienty a zásadně ovlivňuje východiska mé práce s nimi), podle mého názoru není obecně možné se při práci v pomáhající profesi oddělit od své osobní životní filosofie. Ale považuji za součást své profesní etiky, že o ní klienty nepoučuji, nesnažím se je pro ni získat, ponechávám jim svobodu zažívat ji v kontaktu se mnou, ale moci s ní nakládat libovolně.“*

I10 *„Svoji osobní filozofii, která se promítá do mé práce, bych velmi stručně charakterizovala tak, že nikomu by nemělo být ubližováno a každý má právo na to se svým životem zacházet podle svého se zvědomením veškerých rizik a benefitů a nesením zodpovědnosti za svá rozhodnutí. Klienty tím pádem do žádných kroků nikdy netlačím a zároveň se snažím jim vrátit zodpovědnost za svůj život, kterou mají někdy tendenci předávat jiným. Zároveň je podporuji v tom, že není v pořádku, aby jim kdokoliv ubližoval, ať to zdůvodňuje jakkoliv.“*

I11 *„Nemám vlastní životní filosofii, spoléhal jsem na to, že každý psychologický směr, ke kterému jsem měl momentálně v tom kterém období zrovna blízko, vždycky z nějaké filosofie vycházel.“*

I12 „Moje osobní zaměření je dynamická hlubinná psychoterapie, kterou ale nemohu využívat vždy, jen když má klient zájem a když je motivovaný. Pracuji také s pohádkami, s mytologickými motivy, se sny, s denními sny. Moje osobní životní filosofie je, že na světě je docela dost utrpení a pokud ho mohu zmírnit, tak se o to pokusím u svých jednotlivých klientů... také jsem přesvědčená o tom, že když se člověk zabývá svou duší a reflektuje to, co se v něm děje, je to vždy dobře. Duše se mu za to odmění. Takže individuální terapie v těžké životní situaci nám může pomoci kultivovat náš vnitřní život, získat více informací o nás samých a tak můžeme získat lepší základ pro rozhodování o našem dalším životě. Stejně tak to platí, když si klademe filozofické otázky.“

I13 „Moje osobní filosofie má určitě vliv na to, jak pracuji i když samotné své přesvědčení do terapie nevnáším. Pokud bych ho měla stručně charakterizovat, tak asi tak, že je pro mě důležité vnímat život jako smysluplný-tj. nějak prospěšný mému osobnímu růstu i „potěše ze života“ a také mému okolí – ve smyslu zodpovědnosti za to, co přináším do společného prostoru (opět v obou rovinách – nějaké prospěšnosti i radosti druhých). Velmi důležitá je pro mě moc a svoboda v tom jak a kam svůj život vedu i že se mohu svobodně rozhodnout, že v nějaké oblasti se nechám vést.“

I14 „Do základu, základního pole či rámce, vytváří pole z jakého nahlížím sama na sebe a tedy i na svou práci a klienty.

Má i nemá, viz výše. Stručně – základní rámec z jakého nahlížím na „život, vesmír a vůbec“ ☺, tedy je tam implicitně vždy. Klient o tom vůbec nemusí vědět. Umožňuje mi přijímat s respektem a úctou cokoli přijde. A někdy i explicitně, dle klienta. Autenticitu považuji ve vztahu s klientem za důležitou.

Pansofie v Komenského stylu, judaisticko-křesťanské základy se širokým integrujícím přesahem.“

Domníváte se, že by profesionální pracovník v poradenství měl ostře oddělovat svůj osobní životní vhlad do života od poradenských kroků vůči klientům?

Tato otázka více konkretizuje otázku předchozí s důrazem na osobní přístup odborníků k nastavování hranic v rámci poradenství a existenciálního prožívání.

I1 „Já osobně jsem praktikující katolík, takže ohledně témat přesahující běžnou zkušenost mám své postoje, které samozřejmě nikomu nevnucuji, ale otevřeně přiznávám, z jakých pozic vycházím...“

I2 „Nevím, zda jde ostře oddělit? Ale minimálně by si měl uvědomovat, kdy odděluje a kdy ne.“

I3 „Jistě, oddělovat jej musí umět, ale nemůže jej ignorovat. Musí sám sebe znát a umět reflektovat své postoje, které přenáší do práce s klienty. A v rámci supervize a intervize se učit sebereflexi. V poradenství neustále vyhodnocujeme: vlastní osobností postoje a hodnoty, hodnoty pracoviště a hodnoty klienta. To vše nemusí a také nebývá vždy v souladu. Pracovník je v neustálém etickém dilematu. Musí se v něm umět orientovat a vyhodnocovat.“

I4 „Otázka je, co je to "ostře"? Měla bych vycházet z toho, že já jsem já a on je on, takže co je dobré pro mne, nemusí být dobré ani lákavé pro něj, tohle bych měla reflektovat a vyvarovat se toho, abych měla "jasno" v tom, co klient potřebuje (podle mne) a nějak se ho tam snažila dostrkat. Na druhou stranu můžu mít myšlenky, které souvisejí s mou životní filosofií nebo zkušeností a když je klientovi nabídnu jako možnou inspiraci, tak ho to může posunout.“

I5 „Je myslím důležité, zda jde klientovi o jasnou praktickou radu, znění příslušných paragrafů a s tím spojených práv či povinností, nebo zda klient potřebuje především s někým hovořit o své obtížné životní situaci. K praktické radě „postačí určité vědomosti, nebo povědomí kde konkrétní odpověď najít. V případě rozhovoru je to právě zkušenost osobního života, která pomůže hledat vhodná slova, gesta, či pohled na klientovu situaci.“

I6 „Jsem pozitivně nastavený člověk, který hledá řešení problémů a pracuje na něm. Toto (chtě nechtě) předávám klientům už jen tím, že před ně přicházím s úsměvem na tváři a vírou, že všechny problémy se dají řešit. Další prvky mé životní filosofie souvisejí s mým osobním životem, nevidím důvod, proč o nich s klienty hovořit. Většinou v rámci poradenské práce řešíme konkrétní požadavky klienta (zákony, postupy, žádosti, vztahy...), kde není směr mé životní filosofie důležitý. Pokud se s klientem bavíme více do hloubky a dochází k určitému psychologickému poradenství, soustředím se na naslouchání, zpětnou vazbu, předefinování problému, poskytnutí nadhledu. Nejsem profesí psycholog, proto si hlídám hranici toho, co můžu klientovi poskytnout/poradit.

Domnívám se, že jinou oblastí jsou mé dosavadní životní zkušenosti (byť ty samozřejmě dotváří moji životní filosofii). Zde vnímám potřebu být opatrná – nezaměňovat svoji zkušenost se zkušeností klienta, nedávat svůj příklad k řešení situace. Na druhou stranu mnohdy poradenskému rozhovoru pomůže zmínit, že danou situaci

znám (ze zkušenosti pokud řeším situaci matky, většinou je otevřenější když zmíním, že sama jsem matka).“

I7 „Myslím, že to nejde. Děláte, čemu věříte.“

I8 „Domnívám se, že záleží na konkrétním pracovníkovi, jeho schopnosti empatie vůči klientovi a fortelnosti (profesionality) pracovníka. Klient nesmí být ze strany poradce „tlačen“ do různých variant řešení. Naopak musí mít prostor a možnost se sám vyjádřit a rozhodnout, jakým způsobem bude následně postupovat. Pracovník pouze nabízí určité varianty řešení. Poslední a hlavní slovo při řešení situace má vždy klient.“

I9 „Vzhledem k tomu, že svým klientům neradím, co mají dělat, nenabízím jim ani své osobní názory na to, jak se chovají – pokud to není k prospěchu poradenského/terapeutického procesu. Podporuji jejich vlastní reflexi a sebehodnocení, facilituji upevnění a ujasnění jejich životní orientace, mým cílem je mj., aby rozšiřovali obzor svých možností a neuvažovali o sobě a svých situacích stereotypně, aby realizovali různé možnosti, které ve svých situacích mají.“

I10 „Co je podle mě zásadní je nějaký náhled a sebereflexe toho, jak se můj životní vhled promítá do mé práce a mých kroků a dívat se, zda je to v souladu s tím, jakým způsobem chceme jako organizace službu poskytovat a jaké jsou obecné nápomocné a škodlivé vlivy pracovníků v soc. službách na klienty.“

I11 „Měl, ale někdy to nejde oddělit – pokud to pracovníka trápí, je to pak otázka citlivé supervize jeho konkrétních konzultací. Při oddělování totiž vzniká dilema mezi autentičností a stylizací.“

I12 „Nedomnívám se, že by profesionální pracovník v poradenství mhl ostře oddělovat svůj osobní životní vhled do života od poradenských kroků vůči klientům. Měl by ho ale mít vždy zreflektovaný a chodit na supervizi. Rozhodně nemůže radit klientům to, co se jemu samotnému v životě osvědčilo, protože klienti jsou jiní lidé než on sám. Na druhou stranu se nemůže zcela odříznout od svých názorů a přesvědčení, protože to není možné, jeho pracovním nástrojem je jeho osobnost, nic jiného k dispozici nemá.“

I13 „Myslím si, že klient by měl být ten, komu je v poradenství/terapii věnovaná pozornost (pokud chce tak i jeho pohledu na život, vyjasňování a zvědomování tohoto pohledu), že by neměla sloužit k „propagaci“ životního náhledu pracovníka.

Zároveň by tam měl pracovník být přítomný jako člověk (jehož součástí je jeho životní vhléd) – tj. že příběh klienta nějak rezonuje s pracovníkem jako s člověkem – za mě se nelze striktně oddělit „jen na roli“ ani si nemyslím, že by to pro klienta bylo užitečné.“

I14 *„Oddělovat ano, ostře ne. Být si VĚDOMÝ, co je MOJE. Někdy klienti i žádají osobní názor. Řeším to tak, že jasně POJMENOVÁVÁM pokud mluvím o individuální zkušenosti. ...je to hodně stručné, složitá otázka...“*

Čistě teoreticky, myslíte, že by bylo možné o některých požadavcích Vašich klientů hovořit jako o filosofických (spíše než psychologických)?

Tato otázka konkretizuje multidimenzionální přesah na oblast existenciální (resp. spirituální). Nabízí téma ne/rozdílnosti filosofického a psychologického přístupu a způsobu uvažování a chápání klientovy situovanosti.

I1 *„Ukotvení člověka v dnešním světě je důležitější, než kdy dříve....zejména u dospívajících se tématům smyslu existence...prakticky nevyhnete. Ostatně to patří k základním psychologickým potřebám...“*

I2 *„Ano.“*

I3 *„Nevím, jestli dobře rozumím otázce, ptáte se, jestli zakázka některých našich klientů je spíše filozofická než psychologická? Ano, spirituální rovina je filozofická, existenciální, hledání smyslu bytí, života, trápení a utrpení....Pracuji s klienty jako bio- psycho- soci - spirituálními bytostmi. Důležité jsou všechny roviny, pokud některou z nich neřeší, potlačuje, nefunguje, ...nedaří se mu většinou ani v ostatních. Jsou vzájemně propojené.“*

I4 *„Myslím si, že odpověď závisí na tom, kdo odpovídá, psycholog najde v některých otázkách psychologická témata, pedagog pedagogická, filosof filosofická, právník právní. A protože je filosofie matkou těchto věd, tak propojení na nasnadě. Z obvyklých témat klientů vždy vybočují témata mezní, většinou jde o ztrátu někoho blízkého – partnera, dítěte. Otázky typu PROČ se to stalo, proč mě se to stalo apod., jsou určitě i filosofické, ale většinou je to tak, že klient potřebuje ošetřit krizově či terapeuticky, ještě není vhodný čas k filosofickým rozpravám. Na druhou stranu, pokud by terapeut měl dobré filosofické zázemí (to mé je spíše útržkovité), tak v něm může najít inspiraci a oporu jak pro klienta, tak pro sebe skrze myšlenky filosofů od starého Řecka až po současnost.“*

I5 *„V některých situacích si myslím, že ano.“*

I6 „Do jisté míry ano. Klienti se mnohdy ptají po smyslu různých opatření, pozastavují se nad nespravedlností systému. Snaží se přijít na logiku toho, co se jim stalo a jak z toho ven. Nevím, zda jsem srozumitelná, toto jsou to samozřejmě i psychologické faktory, ale já v tom vnímám i určitý obecnější filosofický prvek úvah nad životem v současné společnosti.“

I7 „Možná u středoškoláků hledajících smysl života, ale to není zakázka pro nás. My nastavujeme podpůrná opatření do školy dětem s poruchami učení a pozornosti.“

I8 „Pouze v ojedinělých případech. Myslím si, že požadavky našich klientů jsou zřejmé a jasně dané. Je pravda, že někdy mohou být jejich očekávání při řešení jejich situace dosti nereálná.“

I9 „Zcela jistě, např. pokud jde o taková témata, která jsou klienty pojmenována jako “život není fér”, “proč se mi tohleto děje?”, “jaký to má vůbec smysl?”, “co se mnou bude?”, “kdo má vlastně pravdu?”.... Otázkou je, zda hranice mezi “psychologickým” a “filozofickým” je pevně a jasně vymezena...“

I10 „Nejsem si jistá, jaký je striktní rozdíl mezi psychologickými a filozofickými požadavky.“

I11 „Zpětně si myslím, že asi dalo.“

I12 „Ano, někdy klienti řeší filozofické otázky v rámci poradenství, ale nedá se to tak úplně oddělit od psychologie.“

I13 „U některých klientů ano.“

I14 „Nejen teoreticky. Mám mnoho klientů, dospělých i dětí či dospívajících, cca od 10 -11 let, kdy téma přesahuje do filozoficko – metafyzických či etických a spirituálních rovin (např. viz jak o tom hovoří V.E. Frankl, atp.)“

Jak pracujete u klientů s jejich etickými dilematy, když univerzální morálka neexistuje? Na koho se obracet? Koho se dovolávat?

Tato otázka opět reaguje na multidimenzionální přesahy v rámci intervence a překlání je do přímého výkonu praxe. Tedy, jak se tyto existenciální témata zjevují a jak na ně jako odborník v praxi reagovat.

I1 bez odpovědi

I2 *bez odpovědi*

I3 *„Na vnitřní zdroje, nakonec vždy dojdeme k vnitřní morálce v každém z nás, která vychází z desatera. Všichni jsme kulturní křesťané a v etické rovině se desatero týká nás všech, bez ohledu na , jsme-li praktikující či nikoliv.“*

I4 *„Sice bychom asi mohli říci, že neexistuje, ale v našem kulturním okruhu se v zásadě všichni nějak drží desatera, ani nemusíme být věřící. Pak je ještě morální kompas, a to svědomí, to má sice každý v sobě jinak, ale pro toho člověka to kompas je, svědomí zahryže, když udělá něco jinak, než si sám myslí, že by měl.“*

I5 *„Maximálně mohu klientovi nabídnout varianty, jaký by mohl mít na jeho případ ten či onen postoj dopad z praktického hlediska, či jak by se mohl do budoucna projevit třeba ve vztazích k jeho okolí. Konečné rozhodnutí je vždy na klientovi. On bude ten, koho bude přijaté rozhodnutí dále provázet, nebo bude nucen se s jeho dopady smířit a vyrovnat.“*

I6 *„Snažím se vždy podat komplexní náhled na situaci. Shrnout pohledy více stran, ukázat koho dalšího v klientově okolí se řešení jeho situace dotkne. Podat různé scénáře a jejich dopady. Spíše vyvolávám otázky, aby si klient uvědomil, jak nad situací šířeji přemýšlet. Pokud klient rozhodnutí přijme, seznamuji ho s dalšími nezamyšlenými důsledky. Neradím, co má či nemá dělat, poskytuji náhled, co jeho rozhodnutí může způsobit. Dávám prostor pro přemýšlení a nabízím možnost další konzultace situace.“*

I7 *„S tímto problémem k nám klienti nechodí, máme převážně děti školního věku.“*

I8 *„Vlastně nevím, jak na tuto otázku jednoznačně odpovědět. Vždy se snažím klientovi nabídnout takové řešení, které je pro něj přijatelné a nejde proti jeho přesvědčení. Někdy stačí pomoci jenom tím, že klienta vyslechneme, dáme mu prostor pro vyjádření.“*

I9 *„Podle mého názoru práce s etickými dilematy nevyžaduje mít nějakou “univerzální morálku”. Může jít přece o hledání vlastní pozice v daném dilematu, může jít o to nalézt, co je v souladu s mým svědomím, či co povede k tomu, abych mohl ve svém životě sám se sebou být spokojen.“*

I10 *„Co se týče vlastních rozhodnutí, nejčastěji pracuju s tím, aby si daný klient dokázal za svým rozhodnutím stát sám před sebou.“*

I11 *„Etická dilemata moji klienti nemávali, pravděpodobně se intuitivně obraceli jinam, věřící na kněze, ateisté na astrologa nebo na kartárku. Myslím ale, že etická dilemata neuváděli prostě jen proto, že se jich nikdo nedokázal správně zeptat.“*

I12 bez odpovědi

I13 „Pokud je to etické ne protiprávní dilema, tak se obracet na klienta – dovolávat se jeho pohledu na svět, pomoci mu porozumět tomu, co ho k takovému pohledu vede (aby to bylo více vědomé dilema), přemýšlet, co jednotlivá řešení dělají s ním osobně, co s jeho blízkým okolím, jak to dál bude ovlivňovat jeho sebehodnotu, vztahy...“

I14 „*POPISEM a mentálním mapování, zhruba stručně ... A pořád je tu nějaká historie, judaisticko-křesťanská (- islám) tradice /zen/ buddhismus/ ... a počet řešení je obvykle limitovaný... dále práce s prostorem a osobními hranicemi ... a kvantovou fyzikou*

Klient vždy něco sám přinese, sám má „něco“ podle čeho vidí svět, svůj smysl ... nejprve hledám/e, co si klient přinesl ... A universum existuje a má svá pravidla ... fyzika dost pomáhá, není zatížená morálkou.“

(Na koho se obracet?) „? jak je myšleno? Jako na jaké další odborníky? Vládu? Ombudsmana? Nebo na jakého Boha/ prvotní energii či hybatele/ ...?“

(Koho se dovolávat?) „Opět ?Jak je myšleno? Dovolávat se „vyšší entity“? Přesahující jsoucná? ...? Nebo jen „lidských soudů a soudců“? Práva? Zákonů?“

Mělo by podle Vás smysl vytvoření institutu filosofického poradenství v ČR jako doplňujícího systém poradenský, psychotherapeutický, ...? *V zahraničí jsou takové praxe

jíž zavedené. Ve Spolkové republice Německo *International Society for Philosophical Practice*, v Nizozemí *Dutch Society for Philosophical Practice (VFP)*, v Norsku *Norwegian Society for Philosophical Practice*, ve Spojeném království jsou to *Society of Consultant Philosophers* a *Anglo-American Society for Philosophical Practice (AASPP)*, v USA *American Society for Philosophy, Counseling and Psychotherapy (ASPCP)* a *American Philosophical Practitioners Association (APPA)*, v Kanadě *Canadian Society for Philosophical Practice* a v Izraeli *Israel Society for Philosophical Inquiry*.

Tato otázka hledá odpověď na relevantnost nového institutu filosofické praxe na poli péče o klienty ve smyslu možné alternativy vedle služeb poradenských a psychotherapeutických.

I1 bez odpovědi

I2 bez odpovědi

I3 „Z pohledu naší cílové skupiny, myslím, že by zcela stačilo, pracovat s tímto holistickým modelem člověka. A zařadit spirituální (nenáboženské) posouzení v sociální práci za zcela legitimní součást mapování nepříznivé sociální situace. A pracovat s ním.“

I4 „Tak to asi záleží na tom, jestli někdo chce takovou instituci založit, pro něj to smysl mít bude a své klienty si asi taky najde. Mě přijde důležité, aby o filosofických otázkách aspoň nějak okrajově uměli uvažovat i další odborníci, aby měli povědomí, že filosofické otázky se někdy překrývají s tématy jejich klientů. Když to povědomí mám, můžu třeba doporučit nějakou knihu a nebo aspoň rámcově vědět, o čem klient mluví, když mluví o nějakém filosofickém přístupu.“

I5 „Setkávám se s klienty, pro které je jejich životní situace obtížně přijatelná, a těm jednoznačně pomůžu „lidský“ pokud někdo má znalosti a schopnosti i terapeutický přístup. Otázku potřeby filozofického poradenství si netroufám hodnotit.“

I6 „Přiznám se, že jsem o filosofickém poradenství dosud neslyšela. Ale i v návaznosti na přemýšlení o vašich dotazech to považuji za zajímavý přístup. Nedokáži posoudit, jestli by mělo smysl zavádět „specializované“ filosofické poradenství, zda by tomu klient porozuměl. Umím si však představit (a vítala bych to) kdyby se i naše poradenská práce a vzdělávání v ní zabývala filosofickými otázkami.“

I7 „To nemohu posoudit, ale z praxe pociťuji velký nedostatek dětských psychiatrů a klinických psychologů.“

I8 „Neumím si představit, jak by takové filosofické poradenství v praxi vlastně probíhalo. Nikdy jsem o této možnosti nepřemýšlela a netušila, že jsou v zahraničí takové praxe již zavedené. Je to pro mě novinka.“

I9 bez odpovědi

I10 „Určitě nejsem proti, ale opět si nejsem jistá, na co by se takové poradenství zaměřovalo a jak by ti lidé pracovali, jelikož to to neznám. Klientek a klientů, kteří pátrají například po smyslu života nebo mají existenciální krizi a něco takového by využili, je určitě dost, takže proč ne.“

I11 „To nevím. Zahraniční zkušenosti jsou jistě inspirativní, ale i u nich bych si kladl otázku vztahu zamýšleného filosofického poradenství k některým směrům církevní filosofie nebo humanistické psychologie. Při aplikaci humanistické psychologie vím, jakého klienta s jakou zakázkou bych měl před sebou, při filosofickém poradenství zatím nemám představu. Každopádně je záslužné, že zřejmě nepůjde o boj „nového“ se „starým“, ale o renesanci „starého“, aniž by se „nové“ muselo rušit. Je sympatické, že slovo „filosofie“ píšete s písmenem S.“

I12 „Určitě by mělo smysl vytvořit institut filosofického poradenství.“

I13 bez odpovědi

I14 „Otázka je, odkud by bral mandát ...

Nicméně institucionalizace v podobě zástupné osoby, jakou představovali či představují kněží/pastoři/stařešinové/ šamani/ porodní báby .....apod je asi vhodné ...

Člověk hledá svůj přesah ... a psycholog ani terapeut, ani Logoterapeut, není oprávněn „dávat smysl“ ....

Prosím vás, je to nepřesné, tak jak to píšete, mám k tomu mnohem více myšlenek, ale ne prostor více psát ...

Mám dost inspirace z mnoho zdrojů, v tradici judaisticko – křesťanské, zde v katolicismu i protestanství, inspiraci v učení raných církevních otců a dalších, v J.A.K., Jungovi...Franklovi... snažím se mít přehled o různých náboženských tradicích ... je toho mnoho... velmi zajímavá je pro mne souvislost psychologických a i metafyzických zákonitostí a objevech kvantové fyziky

Považuji za důležité mít přehled a otevřenou mysl, protože klienti, kteří přicházejí, jsou různí ...udržet si vlastní integritu a zároveň otevířenost k té mnohosti je pro mne důležité. Zároveň vidím, že i v té různosti jsme jedno (viz Tomáš Akvinský)

Téma, které otvíráte je z mého pohledu důležité, ale velmi široké ...“

5.4 Shrnutí výzkumného šetření

Cílem výzkumného šetření bylo zjištění existenciálního přesahu u témat, se kterými přicházejí klienti vyhledávající psychologickou a poradenskou pomoc. V návaznosti na to proběhlo zjištění postoje a vztahování se psychologů a poradců právě k těmto multidimenzionálním tématům. Pro naplnění tohoto cíle byly stanoveny čtyři výzkumné otázky a z nich vykrystalizovaly otázky dotazníkové, předkládané informantům.

Výzkumné otázky byly stanoveny takto:

VO1: Přicházejí podle poradců a psychologů klienti s tématy existenciálního charakteru (tj. dochází k přesahu psychologie do dalších oborů)?

VO2: Jakou roli má podle poradců a psychologů jejich vlastní „životní filosofie“ v rámci intervence?

VO3: Může být filosofické poradenství ekvivalentem k poradenství a psychoterapii?

VO4: Byla by existence institutu filosofického poradenství podle poradců a psychologů v českém prostředí relevantní?

V rámci výzkumného vyšetření byly zodpovězeny všechny stanovené výzkumné otázky, výzkumný cíl tím byl naplněn. Z odpovědí vyplývá, že většina intervencí je přirozeně mezioborová, dochází ke spolupráci mezi institucemi a nasměrování klienta v kontextu jeho situovanosti. Většina informantů se shoduje v tom, že řešení existenciálních témat je přirozenou součástí poradenské praxe.

Shrnutí VO1: Přicházejí podle poradců a psychologů klienti s tématy existenciálního charakteru (tj. dochází k přesahu psychologie do dalších oborů)?

Většina informantů se shodovala v registraci existenciálních témat a přesahů, někteří až v samozřejmosti těchto témat. Zmiňovali např. situace, při kterých klient řeší na individuální úrovni životní těžkosti, které jsou právě otázkami obecně lidskými. Otázkou a tématem pro ně zůstává postavení psychologie a filosofie, jejich příbuznost a případná rozdílnost. Jeden z informantů uvedl, že se domnívá, že rozpoznání, resp. rozlišení, oboru témat se přímo odvíjí od profese a vzdělání odborníka – tedy, že psycholog bude vidět psychologická témata, pedagog pedagogická atp. Byla zmíněna i úvaha nad tím, že by dávalo smysl, kdyby jako odborní pracovníci v poradenských a psychoterapeutických službách byli filosoficky více vzděláni a zakotveni.

Zároveň zdůrazňují významnost sledování konkrétního požadavku klienta, tedy jakou formu pomoci vyhledává. Zde většinou zastávají přístup poskytnutí bezpečného prostoru pro sdílení, tj. pokud klient např. cítí potřebu nad situacemi filosofovat, respektují jeho potřebu, ale nestaví se tím do pozice filosofa.

Co se týče mezioborových přesahů a běžné spolupráce, byli uváděni psychiatři, kliničtí psychologové, OSPOD, policie, právníci.

Shrnutí VO2: Jakou roli má podle poradců a psychologů jejich vlastní „životní filosofie“ v rámci intervence?

Většina informantů se shodla v tom, že jejich vlastní „životní filosofie“ je jejich kompasem v rámci intervence. Podle informantů by mělo jít o to dokázat sladit vlastní filosofii s filosofií instituce. Pokud sám odborník nemá jasno ve svých postojích a hodnotových ukotvení, mohlo by se stát, že situaci klienta bude obtížně ustávat. Je tedy potřeba svou životní filosofii nepodsouvat, nenutit, nepoučovat o ní a nesnažit se klienty pro ni získat, ale poskytnout jim svobodu ji prožít a moc nakládat s ní libovolně.

Někteří informanti se shodli v příklonu ke křesťanské tradici a zakotvenosti české společnosti v křesťanských základech. Jiní zmínili např. neakceptaci násilí (tj. že násilí není v pořádku a neexistuje pro něj žádný argument) jako určité životní zásady. Někteří zmiňovali obecně potřebu reflektovat vlastní duševní procesy ve smyslu hledání odpovědi sám v sobě či chápání života jako smysluplného a vnímání své moci a svobody v rozhodování.

Ohledně nastavování hranic se většina informantů shodla v tom, že je nutné je nastavit z hlediska zachování integrity. Oddělení je nutné, ale stále můžeme nabízet nové myšlenky, postupy, přístupy, vztahování se atp. a tím pomoci klientovi zvědomovat jeho možnosti a schopnosti řešení nejen aktuální situace. Někteří informanti zdůrazňovali zejm. lidský přístup, tj. oddělovat, ale zůstat empatický a přítomný jako člověk. Odborník může klienta směřovat k hledání jeho vlastní pozice v řešené situaci a tématu, hledání, co je v souladu s jeho svědomím, co povede k jeho spokojenosti a jak s tím obstojí sám před sebou. Konečné rozhodnutí by měl vždy provést klient.

Shrnutí VO3: Může být filosofické poradenství ekvivalentem k poradenství a psychoterapii?

Vzhledem k projevenému vědomí informantů o mezioborovosti a multidimenzionálnímu přesahu témat klientů a k již praktikované spolupráci napříč různými institucemi na základě situovanosti klienta, vyvozují, že by filosofické poradenství teoreticky mohlo mít místo v systému péče o klienty vedle poradenství a psychoterapie.

Shrnutí VO4: Byla by existence institutu filosofického poradenství podle poradců a psychologů v českém prostředí relevantní?

Pro všechny informanty bylo téma filosofického poradenství nové, doposud o této možnosti neslyšeli, tudíž si ji nedovedou teoreticky podložit a prakticky představit. Někteří se však vyjádřili, že se domnívají, že pokud by takový institut existoval, klienty by si našel. Jiní si nejsou jisti potřebou vytvoření nového institutu (institutu filosofického poradenství), ale uvítali by, kdyby i poradenství a psychoterapie byly více zakotveny ve filosofii a mohlo se z ní více čerpat.

Závěr

Bakalářská práce se na základě dostupných cizojazyčných odborných aktuálních článků a postojů odborných pracovníků v poradenských zařízeních zabývá tématem *Využití „filosofické praxe“ jako alternativní metody pomoci v sociálně-pedagogickém poradenství*. Představuje novou a ve světě aktuální metodu přístupu pomoci a péče o klienty v systému poradenském a psychotherapeutickém. Rozšiřuje tak možnosti výběru, zároveň téma konkretizuje, ačkoliv spadá do přístupu mezioborového, multidimenzionálního.

Teoretická část představuje hlavní témata, domény a myšlenkové přístupy a metody uplatňované v rámci f. p., postavení a vztahy f. p. k příbuzným vědním oborům (zejména poradenství, psychologie a psychotherapie), stejně tak určitou kontroverzi a s tím spjatou otázku kredibility a relevantnosti oboru. Je zde nastíněn určitý náskres současného modelu f. p., který je ovšem stále ve vývoji, může inspirovat a podnítit veřejnou i odbornou populaci k diskusi a zamyšlení se nad představenými tématy i již standardizovanými myšlenkovými přístupy.

Praktická část je založena na kvalitativním výzkumném šetření provedeném formou dotazníku s otevřenými otázkami. Výzkumný soubor je tvořen odborníky z poradenské a psychotherapeutické praxe, kteří se dobrovolně rozhodli na výzkumném šetření participovat. V praktické části se pracuje zejména s otázkou existenciálních témat u klientů, jejich přesahem do dalších oborů, přístupem a prací odborníků s těmito přesahy stejně jako se svými morálními etickými zásadami odrážejících jejich vlastní „životní filosofii“. Cílem tedy bylo zjištění relevantnosti institutu filosofického poradenství v českém prostředí v kontextu existenciálních, multidimenzionálních témat klientů.

Uvedené výsledky zobrazují výšeč reality odborných pracovišť, ve kterých mají existenciální otázky své místo. U klientů se přirozeně vyskytují a odborní pracovníci s nimi nakládají a pracují dle svých možností rozšířených o relevantní spolupráci s dalšími subjekty doprovázení a pomoci klientům. Mezi informanty panuje všeobecně povědomí o těchto existenciálních tématech u klientů. Někteří si však pokládají otázku vztahu psychologie a filosofie, ve smyslu jejich příbuznosti a tím možnosti řešit existenciální otázky na poli psychologie. Vzhledem k tomu, že informanti slyšeli o f. p. jako takovém nejspíš poprvé, nebyli schopni si takový institut teoreticky obhájit. Někteří se vyjádřili víceméně neutrálně, jiní by neměli nic proti takovému institutu, další vidí cestu ve větším zakotvení filosofie v jejich náplni práce.

Výsledky výzkumného šetření víceméně odpovídají tendencím a odbornému diskursu ve světě na poli f. p. Autorka vidí potenciál tématu f. p. v současné chvíli minimálně na úrovni odborné diskuse či inspirace v některých přístupech a metodách. Pokládá si otázku, zda by zavedení takového institutu pomohlo s přetížeností poradenských a psychoterapeutických pracovišť. Jaký by mohlo mít dopad na přístup k aktuálním společenským tématům, stejně jako jaký by mohlo mít význam pro jedince v oblasti jeho individuálního rozvoje a formování osobnosti. Jakou by mohlo mít roli v rámci prevence v oblasti sociálního chování či rozvoje psychických onemocnění. Práce může být inspirací pro odborné pracovníky potýkající se s mezioborovými přesahy témat u svých klientů, stejně jako pro laickou veřejnost z hlediska rozšíření povědomí o filosofii, její věčné aktuálnosti a významu pro člověka.

Seznam použitých zdrojů

- AMIR, Lydia B. Three Questionable Assumptions of Philosophical Counseling. *International Journal of Philosophical Practice*. 2004, roč. 2, č. 1, s. 58–81. ISSN 1531-7900. DOI: 10.5840/ijpp2004214.
- ANGELETTE, William. Rationality, Emotion, and Belief Revision: Waller's Move Beyond CBT & REBT. *International Journal of Philosophical Practice*. 2002, roč. 1, č. 3, s. 16–33. ISSN 1531-7900. DOI: 10.5840/ijpp2002137.
- COHEN, Elliot D. What Else Can You Do With Philosophy Besides Teach? *International Journal of Philosophical Practice*. 2015, roč. 3, č. 3, s. 31–40. ISSN 1531-7900. DOI: 10.5840/ijpp2015336.
- DANEK, Ján. *Úvod do filozofie výchovy*. Praha: Univerzita Jana Amosa Komenského, 2011. ISBN 978-80-7452-011-2.
- GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.
- LEVESQUE-JALBERT, Émile. Pierre Hadot, The Selected Writings of Pierre Hadot: Philosophy as Practice. London: Bloomsbury, 2020. Pp. 320. *Foucault Studies*. 2021, s. 238–241. ISSN 1832-5203. DOI: 10.22439/fs.vi31.6469.
- MARINOFF, Lou. *Philosophical Practice*. San Diego: Academic Press, 2002. ISBN 9780124715554.
- MILLS, Jon. Philosophical Counseling as Psychotherapy: An Eclectic Approach. *International Journal of Philosophical Practice*. 2001, roč. 1, č. 1, s. 25–47. ISSN 1531-7900. DOI: 10.5840/ijpp2001112.
- MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.
- RAABE, Peter B. *Issues in Philosophical Counseling*. Westport, Conn: Greenwood Publishing Group, 2002. ISBN 9780275976675.
- RÁDL, Emanuel. *Útěcha z filozofie*. Olomouc: Votobia, 2000. ISBN 80-7198-399-3.
- RUSSELL, J. Michael. Philosophical Counseling is not a Distinct Field: Reflections of a Philosophical Practitioner. *International Journal of Philosophical Practice*. 2001, roč. 1, č. 1, s. 80–93. ISSN 1531-7900. DOI: 10.5840/ijpp2001115.

- ŠULAVÍK, Ján. Dve koncepcie vzťahu psychológie a filozofie. *Filozofia*. 2001, roč. 56, č. 10, s. 703–713.
- ŠULAVÍK, Ján. Vzťah medzi filozofickou terapiou a poradenstvom. *Filozofia*. 1998, roč. 53, č. 4, s. 238–246.
- ŠULAVÍKOVÁ, Blanka. Key Concepts in Philosophical Counselling. *Human Affairs*. 2014, roč. 24, č. 4, s. 574–583. ISSN 1337-401X, 1210-3055. DOI: 10.2478/s13374-014-0250-9.
- ŠULAVÍKOVÁ, Blanka. Philosophical Counselling Based on Dialogical Critical Thinking. *Human Affairs*. 2013, roč. 23, č. 4, s. 680–688. ISSN 1337-401X, 1210-3055. DOI: 10.2478/s13374-013-0157-x.
- ŠULAVÍKOVÁ, Blanka. Philosophical Dialogue as a Space For Seeking a Good Life, Identity and Critical Thinking. *Human Affairs*. 2011, roč. 21, č. 2, s. 157–162. ISSN 1337-401X, 1210-3055. DOI: 10.2478/s13374-011-0017-5.
- ŠULAVÍKOVÁ, Blanka. Questions for Philosophical Counselling. *Human Affairs*. 2012, roč. 22, č. 2, s. 131–141. ISSN 1337-401X, 1210-3055. DOI: 10.2478/s13374-012-0013-4.
- ŠVAŘÍČEK, Roman. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-262-0273-8.
- TAYLOR, James Stacey. The Central Value of Philosophical Counseling. *International Journal of Philosophical Practice*. 2002, roč. 1, č. 2, s. 1–9. ISSN 1531-7900. DOI: 10.5840/ijpp20021

Přílohy

Příloha A: Sada otázek pro odborné pracovníky

Dobrý den,

obracím se na Vás s následující prosbou – zpracovávám BP orientovanou na problematiku poradenských přístupů, které samozřejmě nelze zaměřovat pouze na čistě psychologickou dimenzi. Vždy se jedná i o rovinu spirituálního zakotvení, duchovního rozměru, sociální dimenzi i ev. filosofický vhled na životní horizont života. Tím se ztrácí rovina čistě zúženého profesionálního jednorozměrného přístupu. Otázky životního smyslu, zakotvení, ...nejsou čistě psychologické, ale přesahují do dalších oborů.

Tímto Vás prosím, zda byste se mohlx vyjádřit, nakolik ve svých poradenských intervencích, provázení klientů, nacházíte také jiné dimenze provázení než pouze například psychologické. Postoj ke zvládání těžkostí prožívaných v momentálních kritických vztazích a jejich řešení vyžaduje i přesah do oblasti duchovní (i nenáboženské) roviny smyslu života. Zajímalo by mne, k jakým vhladům, které můžete nabízet klientům, docházíte, na jaké se odvoláváte, a z kterých čerpáte ve své profesi.

Předem Vám upřímně děkuji, pokud se rozhodnete na mém výzkumném šetření participovat a vyjádřit své myšlenky v rámci tohoto nelehkého tématu. Vyplňování je samozřejmě naprosto anonymní, nikde nebude zveřejněno Vaše jméno ani instituce. Víím, že ve své praxi uplatňujete komplexní a vícedimenzionální metody, proto si Vaší participace opravdu vážím, stejně jako cením vašich zkušeností a názorů. Pokud byste mělx zájem, ráda bych Vám mohla poskytnout výslednou mozaiku odpovědí a myšlenek, kterou při konečném vypracování práce vytvořím.

Klára Dostálková

(Sociální patologie a prevence, Univerzita Hradec Králové)

Návod k vyplňování:

Můžete si vybrat, které otázky jsou Vám nejbližší, a na ty odpovědět. Odpovídejte, jak budete sami cítit, že chcete odpověď obsáhnout (může být naprosto stručná či rozvinutější, záleží opravdu čistě na Vás).

Tematické otázky:

Jak využíváte (nejen) své psychologické (pedagogické) znalosti a reflexe v rámci problémů klientů vzhledem k existenciálnímu rozměru zvládání životních krizí, v

zaměření vaší instituce. S kým úzce spolupracujete na dalším provázení klientů? Nebo nedochází k předávání klientů do působnosti jiné instituce?

Jak se promítá vaše **osobní životní filosofie** do poradenské praxe? Má vliv, nebo to striktně oddělujete? A pokud máte vlastní životní filosofii, jak byste ji stručně charakterizoval/a?

Domníváte se, že by profesionální pracovník v poradenství měl ostře **oddělovat** svůj osobní životní vzhled do života od poradenských kroků vůči klientům?

Čistě teoreticky, myslíte, že by se o některých požadavcích Vašich klientů dalo hovořit jako o **filosofických** (spíše než psychologických)?

Jak pracujete u klientů s jejich **etickými dilematy**, když univerzální morálka neexistuje? Na koho se obracet? Koho se dovolávat?

Mělo by podle Vás smysl vytvoření **institutu filosofického poradenství** v ČR jako doplňujícího systém poradenský, psychoterapeutický, ...?

*V zahraničí jsou takové praxe již zavedené. Ve Spolkové republice Německo *International Society for Philosophical Practice*, v Nizozemí *Dutch Society for Philosophical Practice* (VFP), v Norsku *Norwegian Society for Philosophical Practice*, ve Spojeném království jsou to *Society of Consultant Philosophers* a *Anglo-American Society for Philosophical Practice* (AASPP), v USA *American Society for Philosophy, Counseling and Psychotherapy* (ASPCP) a *American Philosophical Practitioners Association* (APPA), v Kanadě *Canadian Society for Philosophical Practice* a v Izraeli *Israel Society for Philosophical Inquiry*.

Příloha B: Rozhovor s praktikujícím filosofem

Jak využíváte (nejen) své psychologické (pedagogické) znalosti a reflexe v rámci problémů klientů vzhledem k existenciálnímu rozměru zvládání životních krizí, v zaměření vaší instituce. S kým úzce spolupracujete na dalším provázení klientů? Nebo nedochází k předávání klientů do působnosti jiné instituce?

„Moji klienti často chodí zároveň na psychoterapii, takže se to tak hezky doplní. Stalo se i, že jsem je na psychoterapii sám odkázal, hlavně v případě, když se mi zdá, že nejsou vůči filozofickému dialogu receptivní a že se potýkají s nějakým traumatem či depresí.“

Jak se promítá vaše osobní životní filosofie do poradenské praxe? Má vliv, nebo to striktně odděluje? A pokud máte vlastní životní filosofii, jak byste ji stručně charakterizoval/a?

„Tohle je jedna z nejdůležitějších otázek pro filozofické poradenství. Achenbach například celý život tvrdí, že je legitimní, aby filozofický poradce argumentoval ze svých pozic, zatímco lidé pracující v sokratovské tradici jako Brenifier naopak tvrdí, že filozofický poradce musí být jako čiré zrcadlo, které jen klade otázky. Osobně se nacházím někde mezi těmito dvěma póly. Vlastně si myslím, že je důležité, abych v sezení nebyl přítomen jen jako stroj na otázky, ale i jako člověk, který přináší nějaké své vlastní životní zkušenosti, které informují jeho myšlení. Třeba když se bavíme o tématech, jako je konsenzuální nemonogamie nebo smrt, o kterých jsem sám ve svém životě často přemýšlel, přináším do konverzace výsledky svého uvažování - nikoliv jako svůj “názor”, ale jako nabídnutou možnost k zamyšlení. Nevím, jestli bych přímo hovořil o nějaké své osobní filozofii; nevím, jestli něco takového mám. Pokud něco ano, asi to bude úzce souviset s mým filozofickým postojem k životu. S tím souvisí názory jako např. to, že myšlení má smysl a že je to vážná věc nebo že je třeba zůstat intelektuálně otevřen a neuchylovat se k dogmatismu.“

Domníváte se, že by profesionální pracovník v poradenství měl ostře oddělovat svůj osobní životní vhled do života od poradenských kroků vůči klientům?

„Viz předchozí otázka - ve filozofickém poradenství je podle mě v pořádku občas do konverzace vnášet vlastní životní vhled, ale pouze jako podnět k promýšlení. Ve filozofické konverzaci je každá myšlenka jen možnost, kterou je třeba dále přezkoumávat.“

Čistě teoreticky, myslíte, že by se o některých požadavcích Vašich klientů dalo hovořit jako o filosofických (spíše než psychologických)?

„Jako filozofický poradce si to rozhodně myslím :D A oni zjevně také, proto přicházejí za mnou a ne např. za psychoterapeutem.“

Jak pracujete u klientů s jejich etickými dilematy, když univerzální morálka neexistuje? Na koho se obracet? Koho se dovolávat?

„V první řadě bych si dovilil zpochybnit tvrzení, že “univerzální morálka neexistuje”. Toto tvrzení samo o sobě považuji za nefilozofické a myslím, že jeho popularita v rámci psycho-terapeutického paradigmatu je i jedním z hlavních limitů tohoto paradigmatu. Jak napsal již starověký filozof Sextus Empiricus, to, co je charakteristické pro filozofický postoj, je jak odpor k dogmatismu (tedy k nekritickému přejímání nějakých morálních pravidel), tak odpor k relativismu (což je názor, že univerzální morálka neexistuje a že je to všechno jen subjektivní záležitost vkusu). Sextus Empiricus dle mého názoru správně charakterizuje filozofický postoj jako skeptický optimismus - ten považuje hledání pravdy a pravé morálky za nikdy nekončící proces. Já s mými klienty naopak vždy předpokládám, že odpovědi na morální otázky existují; tyto otázky společně filozoficky hledáme. Když se mi stane, že přijde člověk, který si opravdu neví rady s nějakým etickým dilematem (příklad z mé praxe: “Mám udržet tajemství mého dobrého kamaráda, který dělá něco nemorálního?”), pak je mým úkolem pomoci klientovi*ce problém zanalyzovat, najít v něm relevantní etické rozměry a pečlivě zvážit všechny úhly pohledu. Když se mi stane, že přijde člověk, který má jasně vyhraněné morální postoje (což se děje překvapivě často - příklad: “Podvádím svojí manželku, ale myslím si, že je to v pohodě”), pak se snažím najít způsoby, jak klientovy postoje zpochybnit, vyvést ho z konceptu a rozproudit tak jeho filozofické myšlení.“

Mělo by podle Vás smysl vytvoření institutu filosofického poradenství v ČR jako doplňujícího systém poradenský, psychotherapeutický, ...?

*V zahraničí jsou takové praxe již zavedené. Ve Spolkové republice Německo *International Society for Philosophical Practice*, v Nizozemí *Dutch Society for Philosophical Practice* (VFP), v Norsku *Norwegian Society for Philosophical Practice*, ve Spojeném království jsou to *Society of Consultant Philosophers* a *Anglo-American Society for Philosophical Practice* (AASPP), v USA *American Society for Philosophy, Counseling and Psychotherapy* (ASPCP) a *American Philosophical Practitioners Association* (APPA), v Kanadě *Canadian Society for Philosophical Practice* a v Izraeli *Israel Society for Philosophical Inquiry*.

„Rozhodně bych se mi něco takového zamlouvalo, o založení takového institutu sám dlouhodobě uvažuji. Filozofické poradenství je v ČR doposud v plenkách a v oblasti poradenství naprosto dominuje psychologické/terapeutické paradigma, což považuji za nedostatek. Důležitou překážkou pro založení takového institutu je nedostatek odborníků. Dobrý filozofický poradce*kyňe musí mít 1) vynikající znalosti filozofické tradice, 2) filozofické dovednosti, jako je schopnost argumentovat, racionálně analyzovat problémy a vést polemiku, a 3) terapeutické dovednosti, jako empatii, schopnost naslouchání, citlivou komunikaci atd. Takových lidí je v ČR málo (ale pár jich je). Za velké nebezpečí považuji situaci, kdyby začali filozofické poradenství nabízet kdekdo, kdo nemá náležité znalosti ani výcviky (bohužel už jsem takové případy v ČR zaznamenal). Řešením však podle mě není snaha ochránit profesi filozofického poradenství byrokracií a certifikacemi, jako se to stalo v Rumunsku; filozofii nelze kodifikovat tímto způsobem a je třeba hájit její podvrtný rozměr (k tomu tématu doporučuji texty izraelské filozofické poradkyně Shlomit Schuster). Řešením je vytvářet příklady dobré praxe, sdílet zkušenosti a nabízet kvalitní kurzy a výcviky.“